

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Markéta Tezzelová

**Využívání rodinné mediace jako nástroje zjišťování názoru dítěte
soudy. Kritická analýza**

Diplomová práce

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Využívání rodinné mediace jako nástroje zjišťování názoru dítěte soudy. Kritická analýza*“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 30. listopadu 2023

.....

Markéta Tezzelová

Poděkování:

Touto cestou bych ráda poděkovala paní doc. PhDr. Lence Holé, Ph.D. za odborné vedení, vstřícnost a poskytnutí cenných rad při tvorbě této práce. Děkuji také své rodině za veškerou projevenou podporu.

Obsah	
Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1 Mediace	8
1.1 Definice pojmu mediace	9
1.2 Principy mediace	11
1.3 Právní zakotvení mediace v ČR	14
1.4 Specifika rodinné mediace	18
1.4.1 Účastníci rodinné mediace	20
2 Participační práva dítěte	21
2.1 Právo dítěte na informace	22
2.2 Právo dítěte vyjádřit vlastní názor	23
2.3 Podmínky uplatnění participačních práv dítěte	24
2.4 Reflexe participačních práv dítěte v OSŘ a ZŘS	25
3 Postup soudu při zjišťování názoru dítěte	28
3.1 Nejlepší zájem dítěte	28
3.2 Přímé slyšení dítěte u soudu	29
3.3 Zprostředkované slyšení dítěte u soudu	31
3.3.1 Slyšení dítěte prostřednictvím zástupce	32
3.3.2 Slyšení dítěte prostřednictvím orgánu sociálněprávní ochrany dětí	33
3.3.3 Slyšení dítěte prostřednictvím soudního znalce	33
4 Rodinná mediace jako nástroj zjišťování názoru dítěte?	35
4.1 Dítě jako účastník rodinné mediace	35
4.2 Zapojování dítěte do rodinné mediace	36
4.3 Problematické aspekty postupu soudu podle § 474 odst. 1 ZŘS	39
Diskuse	44
Závěr	46
Seznam použitých zdrojů	47
Abstrakt	54
Klíčová slova	55

Seznam použitých zkratk

OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
ÚmPrD	Úmluva o právech dítěte (Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.)
Směrnice o mediaci	Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech
ÚS	Ústavní soud České republiky
ČR	Česká republika
OSPOD	Orgán sociálněprávní ochrany dětí

Úvod

Participační práva dítěte jsou nejčastěji skloňována v souvislosti s postupem soudu při slyšení dítěte za účelem zjištění názoru dítěte v soudním řízení. Jejich uplatňování i v dnešní době neustále rezonuje mezi laickou i odbornou veřejností a jde hojně diskutovaným tématem. Postupy soudců při realizaci participačních práv dítěte prostřednictvím slyšení dítěte u soudu jsou předmětem nejednoho nálezu Ústavního soudu. S rozrůstajícím se povědomím o rodinné mediaci a s pozvolným ale jistým rozvojem mediační praxe se zapojováním dětí do rodinné mediace v kontextu participačních práv dítěte podle čl. 12 Úmluvy o právech dítěte, je potřeba šířit osvětu o rodinné mediaci svědomitě a v souladu s principy mediace dbát na její správnou realizaci.

Cílem této diplomové práce je zhodnotit, zda by se měla rodinná mediace využívat soudy jako nástroj pro zjišťování názoru dítěte. Za tímto účelem je stanovena následující výzkumná otázka: Je vhodné a účelné využívat rodinnou mediaci soudy jako nástroj zjišťování názoru dítěte?

K volbě tématu přispělo rozšiřující se povědomí o možnosti řešit rodinněprávní spory za pomoci rodinné mediace a také postup soudu spočívající v nařizování mediačního jednání podle § 474 ZŘS ve věcech péče soudu o nezletilé. Diplomová práce se zaměřuje na uplatňování participačních práv dítěte v soudním řízení a potenciálu rodinné mediace sloužit jako prostředek pro zjištění názoru dítěte. Za úkol si klade přinést na výše uvedenou výzkumnou otázku odůvodněnou odpověď.

Za účelem naplnění cíle diplomové práce je použita převážně metoda deskriptivní s úmyslem zmapovat daná dílčí témata a přinést tak teoretický podklad pro diskusi. Dále je užita metoda analýzy, která umožňuje zhodnotit využívání rodinné mediace jako nástroje zjišťování názoru dítěte pro účely soudního řízení. Neboť má analýza přinést kritický pohled, je v diskusi následně uvedeno, jaké výhody a nevýhody lze spatřovat v takovém postupu soudu.

Pro vypracování diplomové práce jsou použity platné právní předpisy, judikatura, komentářová literatura, mezinárodní dokumenty, včetně například výkladových stanovisek. Dalšími nepostradatelnými zdroji jsou adekvátní monografie a odborné články, které se svým obsahem vztahují k předmětným tématům. Tématu mediace se v literatuře obsáhle věnuje autorka Lenka Holá nebo třeba autorka Lenka Westphalová. Konkrétně otázku zapojování dětí do rodinné mediace se podrobněji v českém prostředí snaží ve svých příspěvcích rozvinout například Robin Brzobohatý. Robert Cholenský zase přispívá detailním zpracováním právní úpravy mediace v České republice a také příspěvky se zaměřením na mlčenlivost mediátora.

Práce je systematicky rozdělena do 4 hlavních kapitol, z čehož každá kapitola je dále členěna na další podkapitoly. První kapitola diplomové práce za účelem objasnit podstatu mediace přináší definici pojmu mediace a její základní principy. Zaměřuje se také na právní úpravu mediace v České republice. Neopomíná uvést ani specifika rodinné mediace včetně jejich potenciálních účastníků. Druhá

kapitola pojednává o participačních právech dítěte a reflektuje jejich současnou právní úpravu. Z toho důvodu se vypořádává zejména s pojmy „nezletilé dítě“ a „názor dítěte“. Ve třetí kapitole diplomové práce se pozornost obrací k tomu, jakým způsobem civilní soud přispívá k naplňování participačních práv dítěte. Možnosti soudu pro realizaci participačních práv dítěte jsou rozděleny do jednotlivých podkapitol na přímé slyšení dítěte u soudu a na zprostředkované slyšení dítěte. Také se zde věnuje pozornost ustálenému slovnímu spojení „nejlepší zájem dítěte“. Poslední, čtvrtá kapitola se zaměřuje na rodinnou mediaci jako nástroj soudu pro zjištění názoru dítěte a problematice ustanovení v ZŘS, které reálně umožňuje nařídit účast na rodinné mediaci.

V diplomové práci se užívá pojmu „mediátor“ ve významu „zapsaný mediátor“ podle zákona o mediaci. Pokud bude v textu pojem „mediátor“ užit v jiném významu než podle zákona o mediaci, bude na to v daném místě upozorněno v poznámce pod čarou. Kde je v textu užito slovo „dítě“, má se na mysli „nezletilé dítě“ a naopak.

1 Mediace

Ačkoliv Mediace patří mezi alternativní metody řešení sporů (z angl. „Alternative Dispute Resolution“), pro které se taktéž užívá označení zkratkou „ADR“.¹ V současné době, je za standardní způsob řešení sporu, v kontextu právní úpravy, považováno řízení před soudem. Slovo „alternativní“ tak tedy značí jinou možnost pro řešení sporů, než jakou je státem předpokládané projednání sporu u soudu.²

Pojetí mediace jako alternativní neboli mimosoudní metody řešení sporů ovšem není jediné, které přichází v úvahu. Kromě toho našla mediace své uplatnění i jako metoda sociální práce a může být využívána pro předcházení vzniku sporů do budoucna ve formě prevence. Jedná se o multidisciplinární institut zahrnující v sobě prvky psychologie, práva, sociologie a sociální práce.³

Mediace představuje neformální proces, k němuž lze přistoupit kdykoliv dle potřeby stran sporu. Lze tak učinit předtím, než se strany sporu uchýlí k zahájení soudního řízení, stejně tak lze učinit v průběhu soudního řízení či dokonce i po jeho skončení.⁴ Mediaci je však možné využít pro řešení sporu týkajících se jen těch věcí, ve kterých lze uzavřít smír nebo dohodu, a to za podmínky, že se jde o věci netrestní.⁵

V případě úspěšné mediace je výsledkem jednání tzv. mediační dohoda, na jejíž podobě se podílejí všechny strany sporu. Tato musí mít písemnou formu a dále slouží ke kontrole, zda je plnění stran v souladu s obsahem dohody. Samotná mediační dohoda ovšem není přímo vykonatelná, proto má v právním prostoru význam především až její následné schválení soudem, díky čemuž se stává exekučním titulem a je pro stany dohody soudně vymahatelná.⁶

Mediace představuje oproti soudnímu jednání méně invazivní a šetrnější způsob, jak vyřešit vzájemný spor, přičemž je větší pravděpodobnost, že dojednané řešení bude mít do budoucna delšího trvání, neboť jsou to strany sporu, kterým je ponechána kontrola nad výslednou podobou řešení sporné věci.⁷

S úmyslem přiblížit více podstatu mediace se v následujících podkapitolách pozornost obrací k definici mediace a principům mediace, jež zásadním způsobem pomáhají formovat význam

---

¹ HOLÁ, Lenka, HRNČÍŘIKOVÁ, Miluše. *Mimosoudní metody řešení sporů*. Praha: Leges, 2017, s. 11.

² SVATOŠ, Martin. *Úvod do mediace: ADR aneb mediace a ti druzí* [online]. *pravni prostor.cz*, 9. září 2015 [cit. 14. srpna 2023]. Dostupné z: <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/procesni-pravo/adr-mediace-a-ti-druzii>.

³ JANOTOVÁ, Magda. *Mediace*. Právo a management. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2014, s. 15.

⁴ ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. Praha: Portál, 2012, str. 67-68.

⁵ STANISLAV, Antonín, STEINBERGEROVÁ, Dorota. *Nová právní úprava mediace na území České republiky v kontextu úpravy mediace ve Spolkové republice Německo a Rakouské republice*. In: HOLÁ, Lenka a kol. *Mediace a možnosti využití v praxi*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 197.

⁶ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 160.

⁷ KARABEC, David. *Mediace jako efektivní způsob řešení sporů* [online]. *pravni-prostor.cz*, 21. května 2020 [cit. 14. srpna 2023]. Dostupné z: <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/procesni-pravo/mediace-jako-efektivni-zpusob-reseni-sporu>.

mediace a určují správný způsob jejího uplatňování v praxi. Za účelem objasnit postavení mediace v právním prostoru, zejména ve vztahu k soudnímu řízení, je přinesena právní úprava mediace v České republice. Vzhledem k orientaci práce na problematiku využívání rodinné mediace jako nástroje pro zjišťování názoru dítěte, předkládá poslední podkapitola jistá specifika rodinné mediace včetně jejich možných účastníků.

1.1 Definice pojmu mediace

Jak bylo řečeno v úvodu kapitoly, existuje několik hledisek, jakými lze mediaci pojmut. Tato teoretická východiska, jimiž jsou například sociologické, psychologické nebo právní aspekty mediace, umožňují přibližovat si podstatu mediace z různé perspektivy.⁸ Z tohoto důvodu se v literatuře nachází nemalé množství příspěvků uvádějících definici mediace. Omezit se pouze na jednu jedinou definici by znamenalo nevystihnout podstatu mediace a její možnosti uplatnění v praxi. Proto podkapitola přináší více než jednu definici daného pojmu.

Legální definici mediace v netrestních věcech obsahuje zákon o mediaci. Zákonodárce mediaci rozumí „*postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými (dále jen strana konfliktu) tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody*“.⁹

Legální definice vyzdvihuje atributy mediace podstatné pro právní prostředí. Těmi jsou osoba mediátora, dosažení smírného řešení konfliktu a uzavření mediační dohody. Na osobu mediátora jsou v následujících ustanoveních zákona kladeny jisté požadavky včetně vykonání speciální státní zkoušky. Další prvky jako smírné řešení konfliktu a mediační dohoda mají svůj právní význam primárně pro uzavření smíru v kontextu občanského soudního řádu.¹⁰

Četná literatura a odborné příspěvky autorů zabývající se tematikou mediace taktéž obsahují definice mediace. Například Dana Patočková uvádí následující: „*Mediace je proces, ve kterém třetí neutrální osoba pomáhá stranám v konfliktu nalézt vzájemné přijatelné řešení sporu, aniž by spor rozhodovala nebo nařizovala podobu výsledného řešení. Jedná se o dobrovolný mimosoudní proces.*“¹¹

Autorka u metody mediace vyzdvihuje její dobrovolnost, třetí osobu neutrální ve vztahu ke stranám konfliktu, a především odpovědnost strany konfliktu za podobu výsledného řešení.

Robert Cholenský, který se aktivně podílel i na přípravě návrhu zákona o mediaci, vymezuje mediaci jako „*kultivovaný neformální dobrovolný proces, na kterém se shodly všechny strany sporu, usměřňovaný*

---

⁸ HOLÁ, Lenka, HRNČÍŘÍKOVÁ, Miluše. *Mimosoudní metody...*, s. 89.

⁹ Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci), ve znění pozdějších předpisů, § 2 písm. a).

¹⁰ Mediační dohoda může být následně soudem schválena buďto v rámci smírního řízení ve smyslu § 67 an. OSŘ jako tzv. přetorský smír, nebo v již zahájeném soudním řízení jako soudní smír podle § 99 OSŘ.

¹¹ PATOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se, aneb Průvodce mediačním procesem*. Praha: Alfom, 2013, s. 42.

*neutrální třetí osobou (mediátorem), která pomáhá stranám vzájemně si porozumět a dojednat oboustranně výhodnou dohodu.*¹²

Podstatu procesu mediace spatřuje opět ve vůli stran účastnit se mediace a klade důraz na jejich iniciativu při hledání vhodného řešení sporu. Významným prvkem je kultivovanost neformálního procesu, čímž autor zřejmě vyzdvihuje, že ačkoliv se jedná o uvolněnější styl jednání, v žádném případě v něm nevládně anarchie. Neopomíná ani roli mediátora v jednání a výsledek mediace v podobě oboustranně výhodné dohody. Oboustrannou výhodnost udává dohodě zejména to, že k jejímu ujednání je zapotřebí shodnout se, tedy dojít k závěru, který bude při nejmenším přijatelný pro obě strany.

Poslední příklad, který definuje mediaci je od Jitky Jilemické, jež o mediaci říká, že: „*Jde o neformální, dobrovolný, strukturovaný a důvěrný proces řešení konfliktů. Umožní stranám se aktivně podílet na řešení konfliktu. Výsledkem by pak měla být jasně zformulovaná, pro obě strany srozumitelná, uskutečnitelná a akceptovatelná dohoda.*“¹³ Autorka do pojetí mediace na rozdíl od předešlých příkladů promítá důvěrnost celého mediačního procesu.

V některých definicích je kladen důraz spíše na významnou roli mediátora při procesu, jinde se pozornost soustředí na strany sporu či výsledek mediace.¹⁴ U definic obsažených v monografiích je vidno, že ačkoliv se jednotliví autoři snaží definici mediace ve svých příspěvcích nějakým způsobem ozvláštnit či zaměřit se při vymezení pojmu malinko jiným směrem, ve výsledku do ní nejvíce promítají dobrovolnost účasti stran na mediaci a nestrannost mediátora. Tedy ačkoliv se definice mediace v maličkostech nepatrně liší, je mediace v celku chápána jako dobrovolný dohodovací proces, sloužící k nalezení smírného řešení za pomoci třetí nestranné osoby.

Pojem „*mediace*“ vychází z latinského výrazu „*medius*“, který je do českého jazyka překládán jako „*střední, prostřední nebo též nestranný či zprostředkující*“.¹⁵ Podle toho už samotný původ slova udává prvotní podobu této alternativní metodě řešení sporů, neboť v kontextu definice mediace poukazuje význam slova na přítomnost nestranného subjektu. Také se lze domnívat, že může symbolizovat „*zlatou střední cestu*“, kterou si strany sporu mohou zvolit pro řešení vzniklého sporu, jestliže nejsou bez pomoci samy schopny dojít ke smírnému řešení, ale zároveň si o svých záležitostech chtějí rozhodovat ony.

---

¹² CHOLENSKÝ, Robert. *Praktický průvodce mediací podle nové právní úpravy*. Praha: Linde, 2013, s. 20.

¹³ JILEMICKÁ, Jitka. *Mediace – cesta ke efektivnímu řešení konfliktu* [online]. amcr.cz, [cit. 29. října 2023]. Dostupné z: <https://www.amcr.cz/mediace-a-facilitace-cesta-ke-efektivnimu-reseni-konfliktu.php>.

¹⁴ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii...*, s. 50.

¹⁵ Tamtéž.

1.2 Principy mediace

Principy stojí na počátku vzniku jakéhokoliv institutu, neboť zakládají rámec jeho realizace. V rovině právní se pod pojmem princip ukrývá základní hodnotový a myšlenkový standard, který slouží pro tvorbu, interpretaci a dotváření právních norem. Jedná se o určitá výchozí pravidla, jež jsou všeobecně uznávána ve společnosti a prolínají se celým právním řádem.¹⁶

I mediace stojí na vlastních principech, jimiž je třeba se při jejím výkonu řídit. Funkce principů zde spočívá především v určení charakteristických rysů mediace.¹⁷ K principům mediace patří princip dobrovolnosti, důvěrnosti a důvěry, změny soupeření na spolupráci, orientace na budoucnost, pochopení odlišností, hledání nových možností, nestrannosti a neutrality, svobody rozhodování a převzetí zodpovědnosti.¹⁸

Z důvodu rozsahového omezení stanoveného pro tuto práci bohužel není možné věnovat se dopodrobna všem níže jmenovaným principům, proto jsou podrobněji popsány jen principy dobrovolnosti, nestrannosti a důvěry, neboť význam těchto principů přesahuje rámec čistého formování smyslu mediace a mohou mít značný vliv na využívání rodinné mediace jako nástroje soudu k zjišťování názoru dítěte, což je tématem diplomové práce.

Komplexní výčet principů ale jasně ukazuje, že mediace není čistě právní disciplínou, přestože je předurčena primárně k řešení sporů.¹⁹ Díky principům v sobě zrcadlí aspekty hned několika vědních disciplín. Jednotlivé principech tak umožňují demonstrovat multidisciplinární koncepci mediace.

Dobrovolnost

Co se týká zákonného zakotvení principu dobrovolnosti mediace, tak ten zákon o mediaci sice výslovně nezmiňuje, ale nepřímou na ni poukazuje hned v několika svých ustanoveních.²⁰ Jádrem principu dobrovolnosti tvoří teze, že přítomnost všech účastníků na mediaci je dobrovolná od počátku čili ve fázi vstupu do řízení, až do samotného konce mediace. Mediace zahájená z vlastní vůle stran sporu, je ve své podstatě prvním společným rozhodnutím a značí, že strany mají zájem na vyřešení sporu a jsou nakloněny spolupráci.²¹

Dobrovolnost se prolíná celým procesem, a kromě na rozhodnutí stran sporu mediaci zahájit, se vztahuje též na možnost ji kdykoliv přerušit nebo od ní odstoupit.²² V literatuře se často

¹⁶ SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 144.

¹⁷ PLAMÍNEK, Jiří. *Mediace: nejúčinnější lék na konflikty*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 61-62.

¹⁸ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii...*, s. 53-59.

¹⁹ HORÁČEK, Tomáš. Základní principy mediace (z právního i neprávního pohledu). *Bulletin advokacie* [online], 2013, č. 6, s. 18 [cit. 2. září 2023]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/komora/bulletin-advokacie/ba_06_2013_web.pdf.

²⁰ Srov. například § 3 odst. 4 či § 6 odst. 3 zákona o mediaci.

²¹ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii...*, s. 53.

²² PATOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se...*, s. 56.

objevují poznámky upozorňující na fakt, že pokud by strany sporu byly do účasti na mediaci nuceny, pak i ten nejpromyšlenější způsob provádění mediace by pravděpodobně nikam nevedl, když strany sporu nemají vlastní vůli řešit svůj spor tímto způsobem.²³

Ve vztahu k soudu stanovuje princip dobrovolnosti mediace nemožnost autoritativně stranám sporu nařídít, aby se povinně účastnily mediačního jednání. Zůstává čistě na jejich vůli, zda mediaci zahájí či nikoliv, případně zda na ní setrvají nebo se ji rozhodnou ukončit.²⁴ V souvislosti s tímto principem je diskutováno soudem nařízené první setkání se zapsaným mediátorem. Více je k tomuto napsáno v nadcházející podkapitole 1.3 věnující se právní úpravě mediace v České republice.

Nestrannost a neutralita

Princip nestrannosti se vztahuje k osobě mediátora a je pro mediaci zcela zásadní. Vyjadřuje mediátorovo postavení ve vztahu ke stranám konfliktu, vůči nimž musí zůstat nestranný a nesmí nikomu stranit. Neutralitu si pak mediátor zachovává, jestliže je schopný pomoci stranám sporu dospět k nalezení vlastního řešení, aniž by jim vnucoval svá přesvědčení o správnosti řešení daného problému.²⁵

Přítomnost mediátora, třetí neutrální osoby při jednání, jež nestrání ani jedné ze stran sporu je stěžejním prvkem mediace. Vůči stranám je objektivní a zastává k nim rovnocenný přístup. Jelikož má ale mediátor vést strany k naslouchání a domluvě, může často docházet k situacím, kdy jednoho účastníka musí lehce usměřňovat a druhého naopak pobízet. Nestrannost tak neznamena přístupovat ke všem účastníkům procesu stejně. Z chování mediátora přesto nesmí vyznívat protekce některé ze stran sporu. Mediátor je nestranný, jestliže stranám sporu připadá jeho vystupování nestranné.²⁶

Úkolem mediátora při vyjednávání stran není posuzovat a radit. Nevjadřuje svůj názor na předmět konfliktu ani jej nehodnotí, pouze pomáhá stranám sporu směřovat postupně k dosažení dohody o sporných otázkách.²⁷ Princip nestrannosti zásadně odlišuje mediaci od soudního řízení. Soud je vůči účastníkům v postavení třetí nezávislé strany, ale na rozdíl od mediátora má za úkol spornou otázku posoudit po právní stránce a ve věci sám rozhodnout tak, aby rozhodnutí bylo spravedlivé. Do svých rozhodnutí promítá vlastní uvážení a přichází s vlastním řešením.²⁸

---

²³ ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Dítě v rodičovském konfliktu. Jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019, s. 249.

²⁴ PATOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se...*, s. 56-57.

²⁵ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii...*, s. 58.

²⁶ PLAMÍNEK, Jiří. *Mediace: nejužitečnější lék...*, s. 65-66.

²⁷ ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu...*, s. 68.

²⁸ WESTPHALOVÁ, Lenka, SPÁČIL, Ondřej, HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Legislativní možnosti a meze mediace konfliktu v rodinněprávních vztazích*. In: HOLÁ, Lenka. a kol. *Mediace a možnosti...*, s. 102.

Nestrannost mediátora úzce souvisí i s důvěrností mediačního procesu, jež je prvotně dána už tím, že mediátor je při výkonu své činnosti vázán povinností mlčenlivosti ohledně obsahu a průběhu mediace.²⁹

Důvěrnost a důvěra

Důvěrnost je charakteristickým znakem procesu. Důvěra je naopak charakteristickým znakem vztahu mezi stranami sporu navzájem a mezi stranou sporu a mediátorem. Podstatou důvěrnosti mediačního procesu je to, že vše, co je předmětem jednání na mediaci, zůstává pouze uvnitř řízení a není sdělováno žádným třetím osobám. Veškeré informace, které jsou na jednání sděleny nebo vyplynou v průběhu na povrch, jsou důvěrné a nelze je uveřejnit či jinak využít mimo mediační jednání. Vědomí stran o těchto okolnostech v nich vzbuzuje pocit jistoty a přispívá k navázání spolupráce.³⁰

Díky principu důvěrnosti je mediace ze své podstaty neveřejný proces.³¹ Dá se předpokládat, že zejména vyčlenění veřejnosti dodává mediaci na důvěrnosti v očích stran sporu.

Důvěrnost mediace jde ruku v ruce s povinností mediátora zachovat mlčenlivost o skutečnostech, které se při mediaci dozvěděl. Tuto povinnost mediátorovi ukládá zákon o mediaci v § 9. Ke vzniku povinnosti není třeba, aby došlo k uzavření smlouvy s mediátorem o provedení mediace. Shodnou-li se na tom strany sporu, mohou mediátorovi udělit výjimku z povinnosti mlčenlivosti o zjištěných skutečnostech.³²

V praxi se názory ohledně rozsahu povinnosti mlčenlivosti mediátora rozcházejí. Prostor pro diskusi vychází ze zákonné formulace povinnosti zachovávat mlčenlivost jen o těch skutečnostech, o nichž se mediátor dozvěděl při přípravě nebo výkonu mediace. Mohou nastat situace, kdy se o jedné ze stran sporu dozví mediátor z jiných zdrojů. Podle zákona by takto zjištěné skutečnosti nepodléhaly utajení.³³ Cholenský v tomto klade důraz na etický přístup mediátora a doporučuje se v pochybnostech mlčenlivost raději zachovat.³⁴

---

²⁹ Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci), ve znění pozdějších předpisů, § 9 odst. 1.

³⁰ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii...*, s. 53-54.

³¹ HOLÁ, Lenka, HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše. *Mimosoudní metody...*, s. 24.

³² CHOLENSKÝ, Robert. Povinnost mlčenlivosti mediátora a dalších osob zúčastněných na mediaci. In: HOLÁ, Lenka a kol. *Mediace a možnosti...*, s. 207.

³³ VRAJÍKOVÁ, Melinda. *Mlčenlivost a důvěrnost jako základní zásada mediace* [online]. epravo.cz, 14. listopadu 2019 [cit. 18. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mlcenlivost-a-duvernost-jako-zakladni-zasada-mediace-110199.html>.

³⁴ CHOLENSKÝ, Robert. Povinnost mlčenlivosti mediátora a dalších osob zúčastněných na mediaci. In: HOLÁ, Lenka a kol. *Mediace a možnosti...*, s. 209.

Mlčenlivost musí zůstat zachována i v případě informace obdržené pouze od jedné ze stran sporu v individuálním rozhovoru. Bez svolení strany, která tyto informace dodala, s nimi mediátor na mediaci nemůže dál nakládat ani je nesmí sdělovat dalším stranám sporu.³⁵

Podle Holé má princip důvěrnosti takovou sílu, že by nemělo být ani v moci soudu dožadovat se po mediátorovi svědectví u soudu o průběhu či obsahu mediace.³⁶ Nezbyvá jinak než s tímto názorem souhlasit.

1.3 Právní zakotvení mediace v ČR

V kapitole je vyhraněn prostor pro rozbor významu zákona o mediaci, neboť tento dal oficiálně vzniknout mediaci jako uznávané samostatné metodě řešení sporu na poli práva. Neboť se diplomové práce zajímá o využívání rodinné mediace ze strany soudu, je dále důležité zhodnotit její postavení v civilním procesu, k čemuž poslouží OSŘ a ZŘS.

Právní úprava věnuje mediaci v současné době dva právní předpisy. Jako první byla mediace upravena v zákoně o probační a mediační službě.³⁷ Mediace je v tomto zákoně upravena pro účely v oblasti trestního práva, kde mediace slouží primárně jako mimosoudní metoda řešení sporu a urovnání vztahů mezi podezřelým či obviněným a poškozeným v důsledku spáchání trestného činu.³⁸ Druhým zákonem přijatým za účelem právní úpravy mediace v netrestních věcech se stal zákon o mediaci.³⁹ Z důvodu občanskoprávní tematiky této práce je zákon o probační a mediační službě ponechává stranou, neboť tento upravuje mediaci v trestních věcech a pro účely práce tak nadále není podstatný.

Zákon o mediaci

Zákon o mediaci je výsledkem transpozice Směrnice o mediaci. Ta byla vydána ze strany Evropské Unie za účelem přijetí adekvátní právní úpravy o poskytování mediačních služeb k řešení sporů s přeshraničním prvkem ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních.⁴⁰ Evropská Unie se touto cestou snaží podpořit zprostředkování lepší přístupnosti ke spravedlnosti, neboť se domnívá, že stejně jako k soudnímu řešení sporu by měl být zajištěn rovnocenný přístup i k

---

³⁵ DOLEŽALOVÁ, Martina a kol. *Zákon o mediaci. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 49.

³⁶ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii...*, s. 173.

³⁷ ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. Mediace jako interdisciplinární obor. In: HOLÁ, Lenka a kol. *Mediace a reflexe jejích aktuálních trendů*. Praha: Leges, 2014, s. 325.

³⁸ Zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů, § 2 odst. 2.

³⁹ ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. Mediace jako interdisciplinární obor. In: HOLÁ, Lenka a kol. *Mediace a reflexe jejích aktuálních trendů*. Praha: Leges, 2014, s. 325.

⁴⁰ STANISLAV, Antonín, STEINBERGEROVÁ, Dorota. Nová právní úprava mediace na území České republiky v kontextu úpravy mediace ve Spolkové republice Německo a Rakouské republice. In: HOLÁ, Lenka a kol. *Mediace a možnosti...*, s. 192.

možnosti využití mimosoudních metod k řešení sporu.⁴¹ Zákonná právní úprava má tedy především naplňovat princip právní jistoty a předvídatelnosti, jestliže se strany sporu rozhodnou využít metody mediace k řešení sporu.⁴²

Zákon o mediaci nabyl účinnosti k 1. září roku 2012 a od té doby je hlavním zdrojem právní úpravy mediace ve věcech netrestních.⁴³ Zákonná úprava mediace dovoluje zvolit si mediaci k řešení sporů bez ohledu na to, zda mají či nemají přeshraniční charakter.⁴⁴

V samotném zákoně není obsažen žádný výčet právních odvětví, pro které je výkon mediace upraven. Omezení jen na některé oblasti občanského práva, kde by se mediace dala využívat, v právní úpravě absentuje z toho důvodu, aby bylo možné mediaci využívat pro co nejširší okruh právních vztahů. Na základě toho může mediace sloužit k řešení sporů ve věcech občanskoprávních, rodinných, obchodních, pracovních, ale i správních.⁴⁵ Tato koncepce zákonné úpravy byla přijata s úmyslem ulevit přetíženým soudům od množství případů napadajících na soud.⁴⁶

Ve vztahu k požadavkům Směrnice o mediaci upravit po právní stránce mediaci pro řešení přeshraničních sporů v občanských a obchodních věcech, jde zákon o mediaci, dle výše uvedeného, nad rámec těchto požadavků. Metodu mediace určenou k řešení sporů si tak lze zvolit v mnoha situacích. Pořád ovšem platí podmínka již jednou zmíněná v úvodu první kapitoly, že mediace může sloužit k řešení jen těch sporů, jejichž povaha umožňuje stranám sporu uzavřít ve věci smír či dohodu.

Zákonodárce věnuje velkou pozornost třetí nestranné osobě – mediátorovi, který mediaci provádí. Mediátorem je fyzická osoba zapsaná v seznamu mediátorů. Aby daná mimosoudní metoda řešení sporů plnila svůj smysl a získala si důvěru u veřejnosti, je nezbytně nutné, aby ji vykonával kvalifikovaný odborník. Zákon proto naprosto správně upravuje podmínky výkonu

---

⁴¹ VRAJÍKOVÁ, Melinda. *Mediace jako forma alternativního řešení sporů v právních předpisech a dokumentech EU* [online]. epravo.cz, 21. dubna 2022 [cit. 21. srpna 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mediace-jako-forma-alternativniho-reseni-sporu-v-pravnich-predpisech-a-dokumentech-eu-114572.html>.

⁴² Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech, čl. 7 [online]. eur-lex.europa.eu, [cit. 21. srpna 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32008L0052>.

⁴³ STANISLAV, Antonín, STEINBERGEROVÁ, Dorota. Nová právní úprava mediace na území České republiky v kontextu úpravy mediace ve Spolkové republice Německo a Rakouské republice. In: HOLÁ, Lenka a kol. *Mediace a možnosti...*, s. 190.

⁴⁴ MALACKA, Michal, NAVRÁTILOVÁ, Veronika. Problematické aspekty aplikace zákona o mediaci v českém právním prostředí. In: HOLÁ, Lenka, URBANOVÁ, Martina. *Právní a sociální aspekty mediace v České republice*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 78.

⁴⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci) [online], obecná část, s. 27 [cit. 21. srpna 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=72721&pdf=1>.

⁴⁶ CHOLENSKÝ, Robert. *Praktický průvodce...*, s. 117.

činnosti mediátora. Stejně tak jako povinnosti mediátora spojené s výkonem této činnosti, včetně povinnosti mlčenlivosti.⁴⁷

Přijetí zákona o mediaci má velký význam ve vztahu pro adresáty. Zakotvení mediace v právním předpise má potenciál vzbudit důvěru v tento daný způsob řešení sporů.⁴⁸ Zjevně tak zákonodárce dává naznat, že o mediaci dobře ví a jako alternativní metodu ji plně uznává, přičemž zároveň projevuje podporu smírnému řešení konfliktů.

Mediace v občanském soudním řádu

Vlivem přijetí zákona o mediaci došlo k částečné novelizaci občanského soudního řádu.⁴⁹ Do některých ustanovení se tak promítlo pojetí mediace jako alternativní metody sloužící dosažení smírného řešení sporu. OSŘ je obecným právním předpisem upravujícím postup soudu a účastníků během soudního řízení ve věci občanskoprávní.⁵⁰ Jedná se tedy o pramen civilního práva procesního.

První ustanovení, které vyzdvihuje smírnou povahu mediace je § 99 odst. 1 občanského soudního řádu. Soud je stanovena základní povinnost po celý čas řízení usilovat o smírné vyřešení věci, jestliže to povaha věci připouští. Při pokusu o smír má předseda senátu mimo jiné upozornit účastníky na možnost využití mediace podle zákona o mediaci, je-li to vzhledem k povaze věci vhodné.

Soud má ale i další prostředky, jak nasměrovat účastníky řízení ke smíru skrze proces mediace.⁵¹ Předseda soudu může podle § 100 odst. 2 nařídít účastníkům řízení první setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu až tří hodin kdykoliv v rámci probíhajícího řízení. V souvislosti s tímto postupem může předseda soudu přerušit soudní řízení až na dobu tří měsíců.⁵² I zde platí, že tak předseda senátu učiní pouze tehdy, je-li to vhodné. Pokud z chování účastníků vyplývá, že zjevně nejeví zájem se dohodnout, poté by měl soud vyhodnotit, že takový postup se nezdá být vhodným a první setkání nenařizovat.⁵³ V případě, že by i přesto soud první setkání se zapsaným mediátorem nařídil, s největší pravděpodobností by to vedlo pouze ke zbytečnému protahování

---

⁴⁷ MALACKA, Michal. NAVRÁTILOVÁ, Veronika. Problematické aspekty aplikace zákona o mediaci v českém právním prostředí. In: HOLÁ, Lenka, URBANOVÁ, Martina. *Právní a sociální aspekty...*, s. 79.

⁴⁸ HÁJKOVÁ, Šárka. Mediace v kontextu občanského soudního řízení [online]. *Bulletin advokacie*, 2013, č. 6, s. 24. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/komora/bulletin-advokacie/ba_06_2013_web.pdf.

⁴⁹ CHOLENSKÝ, Roman. *Praktický průvodce...*, s. 182.

⁵⁰ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, § 1.

⁵¹ CHOLENSKÝ, Robert. *Praktický průvodce...*, s. 44.

⁵² MÁROVÁ, Anna. První setkání se zapsaným mediátorem – nedílná součást českého právního řádu. In: HOLÁ, Lenka a kol. *Právní a sociální aspekty...*, s. 101.

⁵³ SEDLÁČEK, Miroslav. In: ŠÍNOVÁ, Renata (ed.). *Pocta Milané Hrušákové*. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 256-257.

řízení, zvyšujícím se nákladům řízení⁵⁴ a v neposlední řadě nejspíš i k prohloubení negativních vztahů mezi účastníky.

Soudem nařízené první setkání se zapsaným mediátorem není totéž jako mediace samotná. V reakci na nejistoty ohledně podstaty nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem, vydala pro upřesnění pracovní skupina Ministerstva spravedlnosti ČR stanovisko, kde se vyjadřuje k výkladu toho, co je obsahem nařízeného prvního setkání s mediátorem. Výkladové stanovisko určuje, že z nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem vyplývá stranám sporu povinnost vyslechnout si sdělení, že spor mohou vyřešit i mimosoudně za pomoci mediace. První setkání je považováno za nástroj k šíření osvěty a vysvětlení principů mediace z úst mediátorů a neznamena nutně zahájení mediace samotné. Z toho důvodu také při nařízení prvního setkání soudem nedochází ke střetu s principem dobrovolnosti, neboť zahájení mediace zůstává na vůli stran.⁵⁵ První setkání se zapsaným mediátorem se ve své podstatě dá považovat pouze za informativní schůzku.

Mediace v zákoně o zvláštních řízeních soudních

Speciální právní úpravou vztahující se k civilnímu právu procesnímu představuje zákon o zvláštních řízeních soudních. Tento zákon upravuje soudní řízení, která jsou svou povahou nesporná a některá další řízení, jež nelze přímo označovat za nesporná. Podstatné jsou jisté odlišnosti pro daná řízení na rozdíl od obecné úpravy soudního řízení ve věcech občanskoprávních podle občanského soudního řádu.⁵⁶ ZŘS však neobsahuje komplexní procesní úpravu daných řízení. Proto pro OSŘ platí vztah subsidiarity, který říká, že nestanoví-li ZŘS jinak, použijí se ustanovení občanského soudního řádu.⁵⁷

Taxativní výčet soudních řízení, na něž se ZŘS vztahuje, je obsahem ustanovení § 2 tohoto zákona. Pro zaměření diplomové práce na zjišťování názoru dítěte soudem je stěžejní řízení ve věcech péče soudu o nezletilé.

Ani v případě zvláštní právní úpravy zákonodárce nezapomíná připočíst k úlohám soudu povinnost vést rodiče k dosažení smírného řešení. V rámci řízení ve věcech péče soudu o nezletilé je jednou z možností k dosažení smíru, s ohledem na ochranu zájmů dítěte, soudem uložená účast rodičů na mediačním jednání na dobu nejvýše 3 měsíců s čímž soud opět může spojit i přerušování soudního řízení podle § 474 odst.1 ZŘS.⁵⁸

---

⁵⁴ HOLAS, Jan. Limity donucení k využití mediace. *Časopis pro právní vědu a praxi* [online], 2021, roč. 29, č. 2, s. 302. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/14391>.

⁵⁵ MÁROVÁ, Anna. První setkání se zapsaným mediátorem – nedílná součást českého právního řádu. In: HOLÁ, Lenka a kol. *Právní a sociální aspekty...*, s. 101-102.

⁵⁶ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 357.

⁵⁷ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, § 1 odst. 3.

⁵⁸ SEDLÁČEK, Miroslav. In: ŠÍNOVÁ, Renáta (ed.). *Pocta Milaně...*, s. 259.

Problematické aspekty aplikace § 474 odst. 1 ZŘS týkajícího se soudního nařízení mediálního jednání budou podrobněji rozebrány v kapitole 4.3.

1.4 Specifika rodinné mediace

Mediace již definována byla, zbývá tak vysvětlit pojem „rodina“. Je důležité si uvědomit, že podoba a vnímání rodiny závisí především na úhlu pohledu. Jinak bude vymezena právníkem, jinak sociologem a jinak psychologem. Zároveň prochází rodina v průběhu let neustálým sociálním vývojem. Legální definici právní řád nezahrnuje.⁵⁹ Hrušáková chybějící zákonnou definici odůvodňuje tím, že v české právní úpravě rodina jako subjekt právních vztahů nevystupuje, subjekty jsou jen její jednotliví členové.⁶⁰

V právní oblasti se k rodině vyjádřil i Ústavní soud.⁶¹ Ten například v jednom ze svých nálezů konstatoval, že rodinu chápe „*primárně nikoliv jako jakýsi umělý sociální konstrukt, nýbrž především jako konstrukt biologický, založený na pokrevním příbuzenství osob, které spolu žijí, případně jako vztah nepříbuzenský, který vztah biologický napodobuje.*“⁶²

Zákon o mediaci charakterizuje rodinnou mediaci velmi jednoduše jako metodu určenou k řešení konfliktů plynoucích z rodinných vztahů.⁶³ Právní úprava však dále nepředkládá žádná další specifika, kterými by rodinnou mediaci odlišila od té obecné.⁶⁴ Pro odpovědi je zapotřebí opět zapátrat v odborných člancích a monografiích s tematikou rodinné mediace.

V literatuře se lze setkat s rozlišováním rodinné mediace a rozvodové mediace na základě povahy rodinněprávního konfliktu. Rodinná mediace řeší konflikty vzniklé ve vzájemném soužití členů rodiny (rodičů, dětí, prarodičů apod.). Rozvodová mediace se omezuje čistě na řešení konfliktů vzniklých v rámci rozvodového řízení manželů, včetně sporů o majetkoprávní vypořádání v důsledku rozvodu.⁶⁵ Rozvodová mediace je brána jako oblast mediace rodinné, neboť rozpad rodiny a následné konflikty s tím spojené, jako je péče o společné dítě nebo úprava styku s dítětem, jsou vlastní jak rodičům, kteří spolu manželství uzavřeli, tak i těm nesezdaným.⁶⁶

⁵⁹ KOVÁČOVÁ, Anna. In: HOLÁ, Lenka a kol. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014, s. 56-58.

⁶⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana. Obecná charakteristika rodinného práva. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006, str. 12.

⁶¹ Např. nálež ÚS sp. zn. II. ÚS 568/2006.

⁶² Nálež Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15, bod 36.

⁶³ Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci), ve znění pozdějších předpisů, § 2 písm. b).

⁶⁴ SEDLÁČEK, Miroslav. In: ŠÍNOVÁ, Renáta (ed.). *Pocta Milaně...*, s. 255.

⁶⁵ WESTPHALOVÁ, Lenka, HOLÁ, Lenka. Rodinná mediace, právní a sociální aspekty jejího poskytování. *Právní rozhledy* [online databáze], 2013, roč. 21, č. 18 [cit. 16. listopadu 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

⁶⁶ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii...*, s. 191.

Mediace se v nesporných řízeních využívá nejčastěji u těch rodinněprávních konfliktů, jež se týkají dítěte (péče o dítě, úprava styku s dítětem, stanovení výživného apod.).⁶⁷ V případě rodinněprávních sporů také nejčastěji dochází k soudem nařízenému prvnímu setkání se zapsaným mediátorem.⁶⁸

Hlavním prvkem, který odděluje rodinné vztahy od všech ostatních právních vztahů, je především zpravidla citová vazba mezi členy v rodině. Pro rodinnou mediaci je typické, že vystupování stran konfliktu je provázené silnými emocemi.⁶⁹ Proto je cílem rodinné mediace snaha stabilizovat vztahy členů rodiny, nejčastěji pak právě dětí a rodičů. Mediátor má během rodinné mediace nabídnout prostor pro komunikaci, kde lze řešit rodinné konflikty a úmyslem zlepšit rodinné vztahy, objasnit a odstranit problémy a také předcházet rodinným disfunkcím.⁷⁰ Lze se shodnout, že v rámci rodiny je důležité klást důraz na zachování vazeb a pokud možno dobrých vztahů, což může umožnit právě řešení rodinných konfliktů dohodou pomocí mimosoudních metod.

Úkolem mediátora při rodinné mediaci bude proto zejména přimět členy rodiny mluvit o problému a směřovat je k naslouchání a hledání společného řešení. Základním prostředkem je proto rozhovor, který má v jistých fázích mediace formu vyjednávání. Mediátor vstupuje do konfliktní situace mezi strany sporu a zprostředkovává vzájemné působení stran mezi sebou. Ve své roli má usnadňovat komunikaci a vést strany k nalezení vhodného konstruktivního řešení.⁷¹

Ve sporech týkajících se dětí je na mediátorovi připomenout stranám sporu, že je v zájmu jich samotných, stejně tak jako je to v zájmu jejich společného potomka, aby našli společnou řeč a smírné řešení z důvodu zachování udržitelných vztahů do budoucna. Skončením mediace a uzavřením dohody totiž pro rodiče dítěte ještě není věc definitivně uzavřená. Mediátor musí rodiče přimět k uvědomění, že spolu kvůli dítěti budou muset zůstat alespoň v minimálním kontaktu i potom, co se každý rozhodne jít vlastní cestou, neboť i nadále se budou kolem společného dítěte vyskytovat skutečnosti, na kterých bude potřeba se dohodnout.⁷²

---

⁶⁷ WESTPHALOVÁ, Lenka. Základní právní vymezení mediace a pozic aktérů zapojených profesí. In: HOLÁ, Lenka a kol. *Mediace v praxi optikou empirického výzkumu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 25.

⁶⁸ LANGER PIKALOVÁ, Iva. *Specifika rodinných mediací* [online]. *pravni prostor.cz*, 7. prosince 2022 [cit. 16. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/procesni-pravo/specifika-rodinnych-mediaci>.

⁶⁹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Rodinná mediacie. *Bulletin advokacie* [online], 2013, č. 6, s. 39 [cit. 16. listopadu 2023]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/komora/bulletin-advokacie/ba_06_2013_web.pdf.

⁷⁰ HOLÁ, Lenka. Úspěšnost smírného řešení rodinných věcí v evropském kontextu. In: ŠÍNOVÁ, Renáta (ed.). *Pocta Milaně...*, s. 112.

⁷¹ HOLÁ, Lenka. In: WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Nástroje řešení rodičovských konfliktů*. Praha: Leges, 2021, s. 261.

⁷² KOVÁŘOVÁ, Daniela. Rodinná mediacie. *Bulletin advokacie* [online], 2013, č. 6, s. 41 [cit. 16. listopadu 2023]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/komora/bulletin-advokacie/ba_06_2013_web.pdf.

1.4.1 Účastníci rodinné mediace

Pro stanovení okruhu účastníků je nutno vycházet především z odborné literatury. Zde se také lze setkat s rozlišováním výrazů „*účastník mediace*“ od „*účasti na mediaci*“. Za účastníky rodinné mediace jsou považovány jen osoby přímo přítomné na mediaci. Mediace se však mohou nepřímo účastnit i další zavedené organizace jako například soud či OSPOD. V určité rovině tito mohou být součástí mediace, ale nejsou považováni za účastníky rodinné mediace.⁷³

Mezi účastníky rodinné mediace patří primárně klienti a mediátor. Vztah mezi mediátorem a klientem je v mediaci tím základním. Účastníky mohou být i některé další osoby v případě, že se na tom primární účastníci dohodnou. Těmito případnými dalšími účastníky jsou myšleni zástupci klientů, konzultanti, jiní odborníci či instituce a také osoby konfliktem a jeho řešením dotčené nepřímo.⁷⁴

Klienty jsou ti účastníci, jejichž vzájemný konflikt je předmětem rodinné mediace. Za klienty rodinné mediace jsou tak pokládáni členové rodiny, kteří jsou konfliktem dotčeni (rodiče, dítě, partneři, prarodiče nebo i vzdálenější příbuzní).⁷⁵ Nejvíce mediovaných případů v oblasti rodinné mediaci přitom tvoří konflikty spojené s rozvodem manželů, péčí o dítě a majetkového vyrovnání.⁷⁶

Označení „*klient*“ používá pro účastníky mediace ve svých publikacích Lenka Holá, která jej považuje za nejvíce vyhovující ve vztahu s mediátorovi, neboť mediace je v podstatě nabídnutá pomoc. Právní literatura nejčastěji označuje účastníky mediace jako „*strany sporu*“ či „*strany konfliktu*“.⁷⁷ Lze předpokládat, že tak činí, neboť označení „*strany sporu*“ vychází především z pojetí mediace jako alternativní metody řešení sporů k soudnímu řízení, jehož úkolem je zpravidla rozhodnout o sporné otázce. „*Strany konfliktu*“ zase užívá ve svých ustanoveních zákon o mediaci.

---

⁷³ HOLÁ, Lenka a kol. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014, s. 146.

⁷⁴ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii...*, s. 82-84.

⁷⁵ HOLÁ, Lenka a kol. *Rodinná mediace...*, s. 146.

⁷⁶ PATOČKOVÁ, Dana. *Nejllepší je domluvit se...*, s. 36.

⁷⁷ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii...*, s. 82.

2 Participační práva dítěte

Kapitola je zaměřena na výklad participačních práv dítěte. Představuje, co jsou participační práva dítěte a co je jejich náplní. Za účelem objasnit význam těchto práv je zapotřebí vypořádat se s pojmy „dítě“ či „nejlepší zájem dítěte“. Přináší také podmínky, za jakých mohou být participačních práv dítěte realizována, a reflexi těchto práv v OSŘ a ZŘS, díky čemuž mohou být tato práva řádně uplatňována v průběhu soudního řízení.

V prvé řadě je vhodné zjistit, koho lze považovat za nositele participačních práv. ÚmPrD za dítě považuje každou lidskou bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.⁷⁸ Občanský zákoník, představující součást právního řádu, jež se na dítě vztahuje, přímo definici dítěte neuvádí. Ve spojitosti s dítětem užívá pojmy „zletilí“ a „nezletilí“. Zletilosti nabývá člověk dosažením 18. roku věku.⁷⁹ A contrario fyzické osoby mladší osmnácti let jsou nezletilé. Pakliže je v textu pojednáváno o nezletilém dítěti, má se tím na mysli dítě podle ÚmPrD, jemuž jsou garantována práva v tomto dokumentu uvedená.⁸⁰

Pojem *participace* vychází z lat. pojmu *partem capere*, což podle slovníku cizích slov v překladu znamená *účastnit se* nebo *podílet se* na něčem.⁸¹ Participační práva jsou svou povahou označována jako práva procesní, neboť dávají dítěti příležitost aktivně se zapojit do řízení a účastnit se procesu zaměřeného na rozhodování těch záležitostí, které se jej bezprostředně týkají a mají vliv na jeho budoucí vztahy, vývoj a způsob života.⁸²

Základním a nejčastěji skloňovaným indexem práv dítěte, včetně práv participačních, je Úmluva o právech dítěte. Smyslem ÚmPrD je uznat, že dítě je nositelem práv a nikoli pouze objektem péče a ochrany pro svou fyzickou a duševní nevyzrálou. Je třeba si uvědomit, že dítěti náleží všechna základní práva a svobody primárně proto, že je člověkem, nikoliv z titulu dítěte.⁸³ Koncept participace dítěte na řízení je prostředkem k prolomení teze, že dítě je objektem práva a ochrany. Ačkoliv se může zdát, že je rozhodováno o dítěti, je rozhodováno o jeho právech a povinnostech, jež jsou ve skutečnosti objektem práva. Dítě je v postavení subjektu.⁸⁴ Je nutno mít na paměti, že jde pouze o právo dítěte podílet se na spolurozhodování ve věci, jež se jej týkají,

⁷⁸ Úmluva o právech dítěte (Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.), čl. 1.

⁷⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 30 odst. 1.

⁸⁰ Slovní spojení „nezletilé dítě“ se může jevit jako nadbytečné. Ovšem z právního hlediska toto spojení slov svůj význam má. Zejména v oblasti práva dědického a rodinného je podstatné rozlišovat děti zletilé, tedy potomky rodičů starší 18 let věku, a nezletilé, kterými jsou potomci rodičů mladší 18 let věku.

⁸¹ KRAUS, Jan a kol. *Nový akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 2005, s. 571.

⁸² ROGALEWICZOVÁ, Romana. Možnosti aktivního zapojení dítěte do řízení. *Právní rozhledy* [online databáze], 2018, roč. 26, č. 8, [cit. 20. listopadu]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁸³ HOFSCHEIDEROVÁ, Anna. *O konceptu nejlepšího zájmu dítěte* [online]. epravo.cz, 17. října 2017 [cit. 5. září 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/o-konceptu-nejlepsiho-zajmu-dite-106509>.

⁸⁴ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Možnosti aktivního zapojení dítěte do řízení. *Právní rozhledy*, [online databáze], 2018, roč. 26, č. 8 [cit. 20. listopadu]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

nikoliv povinnost. Dítěti je stále zachována možnost se k věci nevyjadřovat a na řízení se aktivně nepodílet.⁸⁵

Dítě má základní právo být účastníkem řízení už z podstaty toho, že je člověkem.⁸⁶ Pokud bude dítě participovat na řízení a vyjádří svůj postoj a vnímání celé situace, může tím přispět k pochopení jeho pohledu na věc. Současně může dokonce dopomoci i k řešení.⁸⁷ Pro soud mají participační práva dítěte velký význam i co do tvorby soudního rozhodnutí, neboť slyšení dítěte bude mít v řízení také hodnotu důkazní.⁸⁸

2.1 Právo dítěte na informace

Právo dítěte na poskytnutí potřebných informací vytváří naprostý základ participačních práv dítěte. Bez práva dítěte na informace si nelze představit uplatňování navazujícího práva vyjádřit vlastní názor ve věci, jež se dítěte týká. Jde o nejnižší stupeň participace dítěte na řízení.⁸⁹ Právo na informace je možné označit za pasivní formu participačních práv. Dítě pouze získává informace, ale samo žádný úkon činit nemusí.

Právo na informace je zakotveno hned v několika mezinárodních dokumentech, což mu jen dodává na důležitosti. Například podle Evropské úmluvy o výkonu práv dětí má dítě v soudním řízení zaručeno právo dostávat příslušné informace, jestliže má dle vnitrostátních předpisů dostatečnou schopnost chápat danou situaci.⁹⁰ Zmínku o právu dítěte na informace obsahuje také Úmluva o styku s dětmi.⁹¹

Přestože se tato právo může jevit jako nedůležité, opak je pravdou. Z výzkumů vyšlo najevo, že poskytovat dítěti informace o průběhu a vývoji řízení má vliv i na to, jak dítě dokáže zpracovat výsledek řízení. Průběžné informování dítěte má u něj za následek lepší přijetí rozhodnutí ve věci, neboť v sobě může události zpracovávat postupně a není zničehonic postaveno před konečné řešení.⁹²

---

⁸⁵ ČAMDŽÍCOVÁ, Sabina. Právo dítěte být slyšeno jako základní participační právo. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2021, roč. 29, č. 1, s. 137-138. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/14016/11964>.

⁸⁶ HOFSCHEIDEROVÁ, Anna. *O konceptu nejlepšího zájmu dítěte* [online]. epravo.cz, 17. října 2017 [cit. 5. září 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/o-konceptu-nejlepsiho-zajmu-ditete-106509>.

⁸⁷ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Nástroje řešení...*, s. 90.

⁸⁸ HOBLÍKOVÁ, Žaneta, KROPÁČKOVÁ, Jana. Zjišťování názoru dítěte v soudním řízení – mezioborová studie [online]. *Právník*, 2019, roč. 158, č. 10 [cit. 4. listopadu 2023], s. 953. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2019/10/3.Hobl%C3%ADkov%C3%A1-Krop%C3%A1%C4%8Dkov%C3%A1_951-970_10_2019.pdf.

⁸⁹ WESTPHALOVÁ, Lenka. Zjištění názoru nezletilého dítěte (§ 867). In: HRUSÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 788.

⁹⁰ Evropská úmluva o výkonu práv dětí (Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 54/2001 Sb. m. s.), čl. 3.

⁹¹ Úmluva o styku s dětmi (Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb. m. s.), čl. 6.

⁹² CIPKOVÁ, Tamara. Participační práva maloletého dítěte v právnej úprave slovenskej republiky. In: SÍNOVÁ, Renáta. *Participační práva dítěte v civilním soudním řízení*. Sborník z konference Olomoucký den soukromého práva, Olomouc, 8. 2. 2019. Olomouc: Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, 2019, s. 17 [cit. 17. listopadu 2023]. Dostupné z:

Základní informační povinnost vůči dítěti mají jeho rodiče. Ti jsou povinni sdělit dítěti vše potřebné, a to ještě předtím, než dojde k rozhodnutí, jež se týká jeho zájmu.⁹³ Tato povinnost je jim uložena v rámci výkonu rodičovské odpovědnosti. Lze se domnívat, že rodiče by měli vědět nejlépe, jakým způsobem předat svému dítěti nezbytné informace, aby je přiměřeně ke svému věku a rozumové vyspělosti dokázalo zpracovat.

Ve vztahu k soudnímu řízení ve věci, která se dotýká zájmu dítěte, má dle zákona informační povinnost vůči dítěti také soud.⁹⁴ Ústavní soud dokonce judikoval, že za dodržování práva na spravedlivý proces, včetně práva dítěte být v takovém řízení slyšeno a účastnit se jej, je vždy odpovědný soud. Ten v řízení, jehož účastníkem je nezletilé dítě, nemůže bez dalšího spoléhat na to, že se dítěti dostane potřebného poučení o jeho právech a informace o soudním řízení vůbec ze strany jeho zákonných zástupců či ustanoveného opatrovníka.⁹⁵

2.2 Právo dítěte vyjádřit vlastní názor

Participační právo dítěte vyjádřit vlastní názor se nachází na seznamu práv garantovaných ÚmPrD. Stát má povinnost zabezpečit, aby dítěti, které je schopné formulovat své vlastní názory, bylo umožněno své názory svobodně vyjádřit v těch záležitostech, které se jej týkají. Přitom se názorům dítěte musí věnovat náležitá pozornost odpovídající jeho věku a úrovni.⁹⁶

Pro pochopení toho, co má vlastně dítě na základě práva vyjádřit, je nezbytné objasnit si pojem „*názor*“. Zde je potřeba nahlédnout do monografií věnujících se oboru psychologie. **Názor** je vymezen jako „*subjektivní úsudek založený na neurčité znalosti skutečnosti, odrážející způsob nazírání, duševní stav a postoj osobnosti nebo skupiny vůči určité hodnotě*.“ Názory jsou vytvářeny v interakci s okolním prostředím. Především pak s ohledem na identitu rodičů, ale i dalších osob v okolí, se kterými se dítě setkává, a stejně tak i vlivem získaných životních zkušeností.⁹⁷ Je tedy zřejmé, že názor dítě je především ovlivněn názorem dalších blízkých osob v jeho okolí. To, do jaké míry je vliv okolí intenzivní se odvíjí od věku dítěte, stádia biologického vývoje a jeho rozumové vyspělosti. To ovšem nelze považovat za nic špatného, jde o logický proces, neboť rodiče vychovávající dítě tímto utváří dalšího člověka. Nelze tak po dítěti požadovat stoprocentně vlastní názor izolovaný od veškerého působení na jeho osobu. Tak i názor ovlivněný, který dítě vyjádří, je jeho vlastním, jelikož se s ním v tu chvíli ztotožňuje.

---

https://www.umpod.cz/documents/35829/42495/sbornik_participacni_prava_ditete_v_civilnim_soudnim_rizeni_6_konference.pdf/716f9509-c0d5-0b28-416b-a387c4a57157.

⁹³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 875 odst. 2.

⁹⁴ Tamtéž, § 867 odst. 1.

⁹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 8. října 2018, sp. zn. II. ÚS 725/18, bod. 57.

⁹⁶ Úmluva o právech dítěte (Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.), čl.12.

⁹⁷ SILLAMÝ, Norbert. *Psychologický slovník*. Přeložila Irena STROSSOVÁ. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001, s. 127.

Právo dítěte vyjádřit vlastní názor se stejně jako právo na informace nachází i v Evropské úmluvě o výkonu práv dětí. Dítě, které má podle vnitrostátních předpisů dostatečnou schopnost chápat situaci, má v řízení před soudem, jež se jej týká, zaručeno vyjádřit svůj názor a zároveň být informováno o možných důsledcích vyhovění jeho názoru.⁹⁸ Úmluva o styku s dětmi zrovna tak vyjadřuje právo dítěte sdělit vlastní názor.⁹⁹

Práva dítěte participovat na řízení jsou předmětem zájmu i vnitrostátní hmotněprávní úpravy. „*Před rozhodnutím, které se dotýká zájmu dítěte, poskytne soud dítěti potřebné informace, aby si mohlo vytvořit vlastní názor a tento sdělit* (odst. 1). *Není-li podle zjištění soudu dítě schopno informace náležitě přijmout nebo není-li schopno vytvořit si vlastní názor nebo není-li schopno tento názor sdělit, soud informuje a vyslechně toho, kdo je schopen zájmy dítěte ochránit, s tím, že se musí jednat o osobu, jejíž zájmy nejsou v rozporu se zájmy dítěte; o dítěti starším dvanácti let se má za to, že je schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a tento sdělit. Náзору dítěte věnuje soud patřičnou pozornost* (odst. 2).“¹⁰⁰

U této složky participačních práv už lze hovořit o aktivní účasti dítěte na řízení, neboť se počítá s tím, že svůj názor vytvoří a sdělí. Výše citované znění OZ čítá několik ne zcela jednoznačných kritérií, která je nezbytně nutné vzít v potaz při zvažování, jakým způsobem a v jaké míře zapojit dítě do řízení.

2.3 Podmínky uplatnění participačních práv dítěte

Soudu je zákonem stanovena povinnost poskytnout dítěti potřebné informace a vyslechnout jej,¹⁰¹ aby mohlo sdělit svůj názor ve věci, jež se dotýká jeho zájmu. Tato povinnost ovšem může být do jisté míry omezena skutečností, že dítě nebude schopné vlastní názor vytvořit, případně jej sdělit.¹⁰² Participační práva náleží ve své podstatě všem dětem bez rozdílu. Nicméně postup soudu při zjišťování názoru dítěte a váha, kterou má soud zjištěnému názoru přisuzovat, jsou ovlivněny několika faktory (věk dítěte, zralost a rozumová vyspělost dítěte vytvořit si vlastní názor a ten sdělit).

OZ stanovuje vyvratitelnou právní domněnku, že dítě starší dvanácti let věku je již schopné přijmout informace o předmětu a průběhu řízení, vytvořit si vlastní názor a ten soudu a případně dalším účastníkům sdělit.¹⁰³ Hranice dosažení dvanáctého roku je pouhou domněnkou, že je dítě v tomto věku schopné komplexně zpracovat situaci. Jestliže v řízení není prokázán opak, mělo by být dítě starší dvanácti let přizváno k zapojení se do projednávání záležitostí, které se týkají jeho

⁹⁸ Evropská úmluva o výkonu práv dětí (Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 54/2001 Sb. m. s.), čl. 3.

⁹⁹ Úmluva o styku s dětmi (Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb. m. s.), čl. 6.

¹⁰⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 867.

¹⁰¹ Stále platí výše uvedené v úvodu druhé kapitoly, že dítě může odmítnout se k věci vyjádřit.

¹⁰² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 867.

¹⁰³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 867.

práv a povinností. Pokud by domněnka měla být vyvrácena, má soud při posuzování vycházet z vyjadřovacích schopností dítěte.¹⁰⁴

Vyvrátit lze nejen to, že může nastat situace, kdy i dítě straší dvanácti let uvedenou schopnost mít nebude, ale navíc i to, že naopak mladší dítě ji s ohledem na svou rozumovou vyspělost mít bude.¹⁰⁵ Je zřejmé, že stanovení právní domněnky v zákoně má vést soud k osobnímu setkání s dítětem. O tom, jak staré dítě má být slyšeno v řízení před soudem, nepanuje shoda ani u Ústavního soudu.¹⁰⁶ V jednom ze svých nálezu však shledal, že dvanáctý rok života je tou nejzazší možnou hranicí, kdy má soud přistoupit s výslechu dítěte. „*Dostatečnou rozumovou a emocionální vyspělost, kdy je už dítě schopné uceleně prezentovat bez větší újmy svůj názor před soudem, je nutné posuzovat případ od případu, přičemž většina dětí je tohoto schopna již po dosažení věku 10 let.*“¹⁰⁷

Je vyloučené určit jednotnou věkovou hranici pro všechny děti stejně, neboť každé dítě se vyvíjí individuálně. To v rámci vývojové psychologie potvrzuje i tzv. zákon individuálního průběhu fyzického a psychického vývoje. Tento upozorňuje na obecnost modelu jednotlivých vývojových stádií člověka po fyzické i psychické stránce, neboť takový model je toliko vědeckým pojetím a je sestaven na základě statistik, které se vyhodnocují jako celek. Proto s tímto modelem nelze automaticky ztotožňovat osobu žádného člověka, neboť jeho vývoj je vždy individuální.¹⁰⁸

Nelze tedy stanovit univerzální věková hranice pro zapojení dítěte do řízení. Dosažení dvanácti let je pouze garancí toho, že takové dítě má být slyšeno u soudu za účelem zjistit jeho názor. I u mladších dětí by soud měl přistoupit k osobnímu setkání, aby mohl řádně vyhodnotit, jestli v daném případě s ohledem na individuální proces dospívání jedince přistoupí ke slyšení dítěte u soudu.

2.4 Reflexe participačních práv dítěte v OSŘ a ZŘS

Dětem jsou garantována stejná základní práva a svobody jako dospělým a je povinností státu zajistit, aby mohly děti tato práva vykonávat v rovnoprávném postavení s dospělými. Z toho důvodu bylo zapotřebí přijetí náležitých opatření a úprav, jejichž prostřednictvím je dětem jejich postavení ve společnosti kompenzováno.¹⁰⁹ Za účelem realizace participačních práva dítěte v rámci

¹⁰⁴ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Nástroje řešení...*, s. 101.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Srov. např. rozhodnutí ÚS sp. zn. II. ÚS 523/14, kde bylo v pořádku na základě úvahy soudu vyslechnout dítě ve věku devíti let a k jeho názoru bylo přihlédnuto, oproti rozhodnutí ÚS sp. zn. II. ÚS 337/14, kde ÚS naopak konstatoval, že obecný soud postupoval správně, když devítileté dítě nevyslechl.

¹⁰⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 26. května 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13, bod 25.

¹⁰⁸ ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Studijní texty. 3. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, s. 18.

¹⁰⁹ HOFSCHEIDEROVÁ, Anna. *O konceptu nejlepšího zájmu dítěte* [online]. epravo.cz, 17. října 2017 [cit. 5. září 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/o-konceptu-nejlepsiho-zajmu-ditete-106509>.

civilního soudního řízení jsou zakotvena také v OSŘ. Tímto způsobem je soud stimulován k uplatňování těchto práv dítěte v průběhu řízení.

V současné době počítá česká legislativa s aktivním zapojením dítěte do procesů rozhodování jak v rovině hmotněprávní úpravy v OZ, tak i na úrovni procesně-právní, tedy v OSŘ a speciálně také ještě v ZŘS.¹¹⁰ Na hmotněprávní úpravu participačních práv je odkazováno v kapitolách 2.2 a 2.3 věnovaným jednotlivým právům dítěte na informace a vyjádření vlastního názoru. Jejich zakotvení v právních předpisech upravujících soudní řízení je předmětem této kapitoly.

Občanský soudní řád stanovuje soudu specifické povinnosti spojené s účastí dítěte na řízení. Jestliže je účastníkem řízení nezletilé dítě, které je schopno formulovat své názory, musí soud zjistit názor dítěte ve věci prostřednictvím výslechu dítěte. Pouze ve výjimečných případech může soud názor dítěte zjistit pomocí zástupce dítěte, OSPODu či na základě znaleckého posudku. Zároveň je-li zde možnost očekávat, že by přítomnost dalších osob při výslechu mohla dítě ovlivnit tak, že by nevyjádřilo svůj skutečný názor, může soud výslech provést bez přítomnosti jiných osob. Přitom všem soud k názoru dítěte přihlíží v závislosti na věku a rozumové vyspělosti dítěte.¹¹¹

Výše zmíněná pravidla se vztahují i na řízení ve věcech péče soudu o nezletilé pod taktovkou zákona o zvláštních řízeních soudních.¹¹² V těchto řízeních dochází ke zjišťování názoru nezletilého dítěte s nejvyšší frekvencí. Zákon o zvláštních řízeních soudních na předmětná práva poukazuje v rámci obecných ustanovení, kde říká, že: „*V řízení, jehož účastníkem je nezletilý, který je schopen pochopit situaci, soud postupuje tak, aby nezletilý dostal potřebné informace o soudním řízení a byl informován o možných důsledcích vyhovění svému názoru i důsledcích soudního rozhodnutí. Obdobnou povinnost vůči nezletilému má i jeho zákonný zástupce nebo opatrovník.*“¹¹³

Dané ustanovení má spíše informativní charakter. Žádným způsobem neurčuje soudu postup, jakým má pro účely soudního řízení zjistit názor dítěte ve věci. V tomto případě lze konstatovat, že jde čistě o promítnutí znění mezinárodních dokumentů garantujících participační práva dítěte. Důležitou část daného ustanovení však tvoří kritérium, které bere ohled na „*schopnost dítěte pochopit situaci*“. Taková formulace má značný význam v kontextu úpravy participačních práv dítěte v § 867 OZ a § 100 odst. 3 OSŘ, neboť v praxi může soudu dosti pomoci s rozhodováním o vhodném postupu slyšení dítěte. Hoblíková s Kropáčkovou upozorňují, že bez tohoto kontextu by mohlo docházet k situacím, že například tříleté dítě, které je schopné mluvit, a tedy sdělit vlastní názor, by bylo slyšeno před soudem, aniž by chápalo složitost a význam celého dění. Soud by pak

---

¹¹⁰ ČAMDŽÍCOVÁ, Sabina. Právo dítěte být slyšeno jako základní participační právo. *Časopis pro právní vědu a praxi* [online], 2021, roč. 29, č. 1, s. 138. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/14016/11964>.

¹¹¹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, § 100 odst. 3.

¹¹² O vztahu subsidiarity OSŘ k ZŘS bylo již řečeno v kapitole 1.3 v souvislosti s právní úpravou mediace.

¹¹³ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, § 20 odst. 4.

k takovému zjištění musel přihlédnout s ohledem na věk a vyspělost dítěte. Dost možná by tedy dítě bylo zcela zbytečně vystaveno konfrontaci ze strany soudu.¹¹⁴

Česká zákonná úprava se s uchopením participačních práv dítěte vypořádala poměrně obstojně, když jim věnuje pozornost jak v procesních zákonech, tak na ně zároveň pamatuje i v hmotném právu. Přesto se jí dá vytknout, že ve spojitosti s uplatněním procesních práv dítěte v podstatě kopíruje znění mezinárodních dokumentů a obsahuje značné množství neurčitých právních pojmů, aniž by tyto objasnila a lépe specifikovala, čím konkrétně se mají soudy řídit při uplatňování participačních práv dítěte. Potom je v rukou judikatury vyšších soudů poskytnout vodítka, jak mají obecné soudy postupovat a na jaké faktory mají brát ohled při uplatňování procesních práv dítěte.

---

¹¹⁴ HOBLÍKOVÁ, Žaneta, KROPÁČKOVÁ, Jana. Zjišťování názoru dítěte v soudním řízení – mezioborová studie. *Právník* [online], 2019, roč. 158, č. 10, s. 953-954. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2019/10/3.Hobl%C3%ADková-Kropáčková_951-970_10_2019.pdf.

3 Postup soudu při zjišťování názoru dítěte

Kapitola se zaměřuje na postup soudu při uplatňování participačních práv dítěte v soudním řízení. Za tím účelem se první podkapitola snaží objasnit význam nejlepšího zájmu dítěte a jeho vliv na postup a rozhodování soudu ve věcech péče soudu o nezletilé. Přináší též možnosti soudu pro zjišťování názoru nezletilého dítěte, čím dochází k realizaci práva dítěte vyjádřit vlastní názor. Proto se druhá podkapitola zaměřuje na přímé slyšení dítěte v rámci probíhajícího soudního řízení a třetí podkapitola se věnuje způsobům zprostředkovaného slyšení dítěte, které soudu stanovuje zákon jako alternativu, aby bylo možné zajistit participaci dítěte na řízení i v případě, že z nějakého důvodu nepůjde přistoupit k přímému slyšení dítěte.

Předešlá kapitola zprostředkovala otázku participačních práv dítěte. Jelikož jsou tato práva pro svou povahu považována za práva procesního charakteru, pojí se neodmyslitelně s problematikou zjišťování názoru dítěte soudem v rámci soudního řízení ve věci týkající se dítěte. Bylo řečeno, že závisí na úvaze soudu, jakým způsobem se rozhodne zajistit názor dítěte ve věci. Posouzení se však musí odvíjet od rozumové vyspělosti dítěte spočívající ve schopnosti vytvořit si vlastní názor. Slyšení dítěte u soudu je hlavním východiskem realizace práva dítěte sdělit svůj názor. Existuje však ještě další hledisko, na které soud musí brát zřetel při zjišťování názoru dítěte i při tvorbě konečného rozhodnutí. Tím je povinnost soudu přijmout takový postup a řešení, jež budou v nejlepším zájmu dítěte.

3.1 Nejlepší zájem dítěte

Specifikem Názor dítěte, tak jak jej vyjádří, nelze automaticky brát za bernou minci při tvorbě rozhodnutí. V praxi dochází k situacím, kdy přijaté řešení nekoresponduje s představami dítěte, které sdělilo, a soudní rozhodnutí není vždy takové, jaké si dítě přálo. Proto je potřeba dítě dopředu upozornit, že pokud se ve věci vyjádří a případně také sdělí svá přání, bude na jeho vyjádření brát soud ohled, ovšem nutně to neznamená, že mu vyhoví. V případě, že se rozhodnutí nebude shodovat s přáním dítěte, měl by toto soud dítěti patřičně zdůvodnit.¹¹⁵ Soud ve svém postavení musí vyvažovat rozumovou nezralost dítěte a brát ohled na jeho další vývoj, vztahy a potřeby do budoucna. Jeho úlohou je sdělení dítěte uvážit a zhodnotit, jaké řešení přijmout, aby bylo v nejlepším zájmu dítěte.

Nejlepší zájem dítěte (angl. „*the best interest of the child*“) je neurčitý právní pojem a jeho obsah tak vůbec není snadné uchopit. Význam a hodnotu udává neurčitým právním pojmům

---

¹¹⁵ ČAMDŽÍCOVÁ, Sabina. Posílení role nezletilého v řízeních péče soudu o nezletilé. *Časopis pro právní vědu a praxi* [online], 2019, roč. 27, č. 2 [cit. 5. září 2023], s. 248. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/9431/10728>.

pověštinou judikaturní činnost vyšších soudů a dále také právní teorie. Samotná ÚmPrD zdůrazňuje, že: „Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.“¹¹⁶

Nejlepší zájem dítěte je souhrnný termín zahrnující vícero prvků, jimiž jsou právo dítěte na zdravý vývoj, rozvoj a identitu, péči a bezpečí, zachování rodinného prostředí a navázaných vztahů, také jeho studijní příležitosti, pracovní uplatnění a právo dítěte na informace a právo vyjádřit vlastní názor na dění kolem vlastní osoby.¹¹⁷ Přínosem pro lepší uchopení podstaty nejlepšího zájmu dítěte je jistě i Všeobecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 14, se kterým často pracuje i judikatura Ústavního soudu. V něm Výbor OSN označuje za nejlepší zájem dítěte, pokud dojde k naplnění všech jeho práv v té nejvyšší možné míře, při ohledu na střetávající se jednotlivá práva.¹¹⁸

Na problematičnost aplikace práva dítěte na zohlednění jeho nejlepšího zájmu, poukazuje i fakt, že se touto otázkou často zabývá Ústavní soud, který se s daným ustáleným slovním spojením následně pokouší vypořádat ve svých nálezech.¹¹⁹ Je důležité mít na paměti, že nejlepší zájem dítěte sice má být předním hlediskem při činnosti týkající se dětí, nikoliv však hlediskem jediným, který je potřeba brát v potaz. V praxi totiž dochází ke střetu i s dalšími oprávněnými zájmy jiných osob, nejčastěji se zájmy rodičů. Tyto zájmy se pak musí vzájemně poměřovat nejlépe za pomoci testu proporcionality. Soud by také při rozhodování záležitostí týkajících se dítěte měl učinit takové rozhodnutí, které bude odpovídat nejlepšímu zájmu dítěte nejen teď, ale i do budoucna.¹²⁰

3.2 Přímé slyšení dítěte u soudu

Pro uplatnění práv a povinností v řízení před soudem musí zákon nejprve dítěti umožnit *být účastníkem řízení*. Podle procesního práva je způsobilý být účastníkem řízení každý, kdo má právní osobnost.¹²¹ Zde navazuje OSŘ na hmotněprávní úpravu, neboť legální definici právní osobnosti upravuje OZ následovně: „Právní osobnost náleží člověku od narození a do smrti.“¹²² Tak i dítě už jen protože je člověkem, může být ze své podstaty účastníkem řízení před soudem. Právo být

¹¹⁶ Úmluva o právech dítěte (Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.), čl. 3 odst. 1.

¹¹⁷ WESTPHALOVÁ, Lenka, ŠÍNOVÁ, Renáta. Nejlepší zájem dítěte. *Právník* [online], 2019, roč. 158, č. 12 [cit. 16. listopadu 2023], s. 1099-1101. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2019/12/2.Westphalová-Š%0C3%ADnová_1091-1108_12_2019.pdf.

¹¹⁸ HOFSCHEIDEROVÁ, Anna. *Praktický právní průvodce nejlepším zájmem dítěte*. Liga lidských práv, 2016, s. 8-9.

¹¹⁹ Například nález ÚS sp. zn. I. ÚS 3226/16, nález ÚS sp. zn. I. ÚS 1737/16, disentující stanovisko Kateřiny Šimáčkové k nálezu ÚS sp. zn. Pl. ÚS 10/15.

¹²⁰ HOFSCHEIDEROVÁ, Anna. *O konceptu nejlepšího zájmu dítěte* [online]. epravo.cz, 17. října 2017 [cit. 5. září 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/o-konceptu-nejlepsiho-zajmu-ditete-106509>.

¹²¹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, § 19.

¹²² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 23.

účastníkem řízení lze považovat za základní stavební jednotkou pro existenci a uplatnění participacních práv, která dítěti v řízení před soudem náleží.

Pro soudní řízení je důležitá ještě tzv. procesní způsobilost, tedy způsobilost samostatně právně jednat před soudem. Ta je subjektu přiznána ve stejném rozsahu, v jakém je svéprávný.¹²³ Nezletilí přitom nabývají svéprávnost, tedy způsobilost právně jednat postupně, přímo úměrně své rozumové a volní vyspělosti.¹²⁴ Není-li tedy nezletilý plně svéprávný, není ani plně procesně způsobilý. V řízení je proto z důvodu absence procesní způsobilosti nezletilého účastníka požadováno, aby bylo dítě v řízení zastoupeno, a to zpravidla zákonným zástupcem (rodičem, poručníkem) či opatrovníkem.¹²⁵

Ústavní soud zdůrazňuje, že ani jmenování opatrovníka dítěti pro řízení, nezbavuje soud povinnosti umožnit dítěti participovat na procesu rozhodování. „*Ustanovení opatrovníka nezbavuje soud povinnosti dítě do řízení zapojit, pokud to není v rozporu s jeho nejlepším zájmem. Soud mu musí umožnit účastnit se jednání a k věci se vyjádřit. Případné omezení těchto práv dítěte musí být vždy řádně odůvodněno právě s ohledem na nejlepší zájem dítěte.*“¹²⁶

Jak OSŘ, tak judikatura ústavního soudu považuje přímé slyšení dítěte u soudu za preferovaný způsob, jak zjistit názor dítěte a umožnit mu být součástí soudního řízení. Faktory vylučujícími přímé slyšení dítěte jsou neschopnost dítěte vytvořit a sdělit vlastní názor, rozpor přímého slyšení s nejlepším zájmem dítěte a také to, že si samo dítě nepřeje sdělit svůj názor.¹²⁷ Pokud soud od bezprostředního zjišťování názoru dítěte odstoupí, musí svůj postup vždy náležitě odůvodnit.¹²⁸

Přímé slyšení má přednost, neboť „*pokud názor nezletilého dítěte vnímá soudce vlastními smysly, eliminuje se riziko dezinterpretace názoru nezletilého dítěte třetí osobou; jsou tak dány větší garance objektivního posouzení názoru nezletilého dítěte.*“¹²⁹ Ústavní soud tímto upozorňuje na problém zkreslování informací reprodukováných třetí osobou

Ze závěrů šetření z roku 2016, které provedla veřejná ochránkyně práv v oblasti ochrany dětí, mládeže a rodiny vyplynulo, že v některých případech došlo ze strany pracovníků OSPODu k poskytnutí nepřesných či zavádějících údajů pro soudy. Pochybení spočívalo například v tom, že tvrzení obsažená ve zprávě pro soud neměla oporu ve spisové dokumentaci. OSPOD tak sice

¹²³ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, § 20 odst.1.

¹²⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 31.

¹²⁵ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, § 22.

¹²⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 19. února 2014, sp. zn. I. ÚS 3304/13, bod 61.

¹²⁷ Výbor OSN pro práva dítěte. *Všobecný komentář č. 12. CRC/C/GC/12*, ze dne 1. července 2009 [online]. vlada.cz, str. 124, bod 44 [cit. 22. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/pro-prava-ditete/Preklady-dokumentu-OSN.pdf>.

¹²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 9. října 2019, sp. zn. IV. ÚS 1002/19, bod 18.

¹²⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. listopadu 2010, sp. zn. I. ÚS 2661/10, bod 50.

poskytl soudu informace o názoru dítěte, ovšem již nesdělil, za jakých okolností byl názor zjištěn a zda byl rozhovor s dítětem proveden za přítomnosti jednoho z rodičů, což by mohlo výpověď dítěte ovlivňovat.¹³⁰

Ústavní soud se také již několikrát vyjádřil k provedení výslechu dítěte přímo soudem. Přestože je soudní řízení strukturovaný a vysoce formální proces, ve vztahu k dítěti je třeba se mu částečně přizpůsobit. Připomíná proto, že dítěti má být zaručeno pro výslech prostředí, aby byl pro dítě v rámci možností příjemný nebo alespoň v co možná nevyšší míře snesitelnosti.¹³¹ Ideální je pro slyšení dítěte s přihlédnutím k jeho věku prostředí neformální. Soudce nemusí přistoupit k zjišťování názorů a přání dítěte pouze v soudní síni, ale například v kanceláři soudce či někde jinde.¹³² Při zjišťování názoru dítěte se soudci dokonce vůbec nemusí omezovat pouze na budovu soudu a nařízení soudní jednání. Aby bylo dítě výslechem, pokud možno co nejméně stresováno, přidává Ústavní soud k alternativním způsobům slyšení dítěte třeba i možnost dostavit se osobně nebo vyslat asistenta soudce za dítětem do školy nebo místa bydliště, kde se dítě cítí bezpečně.¹³³

Vyhledat a vyslechnout dítě na jemu známém místě jako je právě například škola se však setkává i s kritikou. Jako příklad bývá uváděn vyhrocený rozvod rodičů, kdy škola může být pro dítě posledním bezpečným útočištěm, kde se od těchto problémů může distancovat. Soudce, který svou přítomností zatáhne konflikt i na poslední místo, kde se dítě cítí bezpečně, může mít pro jeho psychický stav fatální následky.¹³⁴ Zajisté se lze ztotožnit s názorem, že výběr vhodného místa pro výslech nezletilého by měl soudce velmi pečlivě uvážit s ohledem na okolnosti případu.

3.3 Zprostředkované slyšení dítěte u soudu

Ke slyšení dítěte, které soudu zprostředkuje třetí osoba smí soudce přistoupit, pokud vyhodnotí, že přímé slyšení z nějakého důvodu není vhodným způsobem pro zjištění názoru dítěte na projednávanou věc. Ačkoliv by tedy přímé slyšení mělo být primárním zdrojem informací o stanoviskách dítěte, realita je značně odlišná a soudy se velmi často uchylují k zprostředkovanému slyšení dítěte u soudu. Soudce se ve většině případů stále obrací s žádostí o zjištění názoru dítěte na OSPOD. A naopak jsou to spíše výjimečné situace, kdy soudce vyslechne dítě sám.¹³⁵

---

¹³⁰ Kancelář veřejného ochránce práv. *Závěry šetření ochránkyne v oblasti ochrany dětí, mládeže a rodiny* [online]. ochrance.cz, 7. června 2016 [cit. 22. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/aktualne/tiskove-zpravy-2016/zavery-z-setreni-ochrankyne-v-oblasti-ochrany-deti-mladeze-a-rodiny/>.

¹³¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. listopadu 2010, sp. zn. I. ÚS 2661/10, bod 50.

¹³² Nález Ústavního soudu ze dne 26. května 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13, bod 23.

¹³³ Nález Ústavního soudu ze dne 10. dubna 2018, sp. zn. IV. ÚS 827/18, bod 25.

¹³⁴ CIPRÝN, Štěpán. *Výslech dítěte s ohledem na jeho psychický stav* [online]. pravni prostor.cz, 13. září 2021 [cit. 22. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/procesni-pravo/vyslech-ditete-s-ohledem-na-jeho-psychicky-stav>.

¹³⁵ TOMĚŠOVÁ, Jana. *Výslech dítěte v soudním řízení* [online]. pravni prostor.cz, 20. února 2020 [cit. 22. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/vyslech-ditete-v-soudnim-rizeni#link-note-6>.

Názor dítěte je zásadním vodítkem při hledání nejlepšího zájmu dítěte.¹³⁶ Jak již bylo řečeno, zprostředkované slyšení cílí především na děti, jež nejsou schopné tvořit vlastní názory nebo je sdělovat, případně k tomu způsobilé jsou, ale s ohledem na jejich psychický stav a emocionální prožívání nechtějí vystupovat před soudem.¹³⁷ I velmi malé děti (kojenci, batolata) nebo děti, které z důvodů zdravotního postižení nejsou schopny sdělit své názory, mají právo na rozhodnutí v jejich nejlepším zájmu a je povinností soudu přijmout vhodné postupy, aby mohl být zájem dítěte zohledněn.¹³⁸

V odůvodněných případech tak zákon dává soudu alternativně možnost zjistit názor dítěte prostřednictvím zástupce dítěte, znaleckým posudkem nebo skrze příslušný orgán sociálněprávní ochrany dětí.¹³⁹ Případným dalším prostředkem, jak zjistit zájem dítěte je slyšení dítěte prostřednictvím rodičů. Ti by měli nejlépe chránit a prosazovat zájmy svého dítěte. Skutečnost ale bývá taková, že místo toho prosazují zájmy vlastní nebo mají zkreslený pohled na to, co je pro jejich dítě nejlepší. Proto by se soud k zjišťování názoru dítěte prostřednictvím rodičů neměl upínat.¹⁴⁰

3.3.1 Slyšení dítěte prostřednictvím zástupce

V kapitole 3.2 bylo řečeno, že dítě je v řízení před soudem zpravidla zastoupeno zákonným zástupcem či opatrovníkem. V řízení ve věci péče soudu o nezletilé, zejména v případě rodinněprávních sporů, je však z důvodu střetu zájmů dítěte a jeho rodičů ustanoven dítěti jako zástupce kolizní opatrovník.¹⁴¹ Kolizním opatrovníkem by soud měl jmenovat takovou osobu, která je schopná dítě v řízení zastupovat, a především hájit práva a oprávněné zájmy nezletilého. Je běžnou praxí, že kolizním opatrovníkem je zpravidla jmenován OSPOD. Ten bývá nejčastější volbou, neboť se zaměřuje na práci s dětmi a ochranu jejich zájmů.¹⁴² V některých případech však nemusí být tou nejlepší variantou. Kolizním opatrovníkem může být jmenován také například

---

¹³⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 9. října 2019, sp. zn. IV. ÚS 1002/19, bod 18.

¹³⁷ Výbor OSN pro práva dítěte. *Všeobecný komentář č. 12. CRC/C/GC/12*, ze dne 1. července 2009 [online]. vlada.cz, str. 124, bod 44 [cit. 23. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rfp/vybory/pro-prava-ditete/Preklady-dokumentu-OSN.pdf>.

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, § 100 odst. 3.

¹⁴⁰ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Možnosti aktivního zapojení dítěte do řízení. *Právní rozhledy* [online databáze], 2018, roč. 26, č. 8, [cit. 20. listopadu]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://www.beck-online.cz).

¹⁴¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 892 odst. 3.

¹⁴² HOBLÍKOVÁ, Žaneta, KROPÁČKOVÁ, Jana. Zjišťování názoru dítěte v soudním řízení – mezioborová studie. *Právník* [online], 2019, roč. 158, č. 10 [cit. 4. listopadu 2023], s. 958. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2019/10/3.Hobl%C3%ADkov%C3%A1-Krop%C3%A1ckov%C3%A1_951-970_10_2019.pdf.

advokát, osoba dítěti blízká nebo jakákoliv jiná osoba či instituce, která dokáže efektivně hájit práva nezletilého.¹⁴³

Hlavním úkolem zástupce dítěte je chránit jeho nejlepší zájmy. Velkou měrou se podílí na informování dítěte o významu a postupu v řízení. Současně může zjišťovat názor dítěte a sloužit jako zprostředkovatel při prezentaci zjištěného postoje u soudu. Zástupce se má starat o to, aby řízení bylo pro dítě co nejméně traumatizující.¹⁴⁴

3.3.2 Slyšení dítěte prostřednictvím orgánu sociálněprávní ochrany dětí

České soudy běžně zastávají praxi zjišťování názoru nezletilého dítěte pomocí OSPODu, kterého jmenují kolizním opatrovníkem dítěte. OSPOD má za úkol poskytovat dítěti potřebné informace o průběhu řízení a zjistit jeho názor a případné přání ve věci, jež se dotýká jeho zájmů. Zjištěné poznatky následně prezentuje u soudu právě OSPOD.¹⁴⁵

Se zastupováním a zjišťováním názoru za pomoci OSPODu se pojí jistá úskalí. V praxi poměrně často dochází k tomu, že dítěti nejsou ze strany pracovníka OSPODu předány potřebné informace a dítě si tak jen těžko dokáže vytvořit vlastní názor.¹⁴⁶ To potvrzuje i šetření veřejného ochránce práv, který v rámci šetření dospěl k závěru, že OSPOD v postavení kolizního opatrovníka po čas dlouhodobě táhnoucího se soudního řízení s dítětem nekomunikoval. Pochybil, když dítě neseznámil s okolnostmi soudního řízení a s jeho právy v řízení. Dítě považoval za příliš malé, aby tyto věci pochopilo.¹⁴⁷ Lze se domnívat, že soud by i proto měl dopředu dobře zvážit, koho ustanoví kolizním opatrovníkem, a jak přistoupí ke zjištění názoru dítěte.

3.3.3 Slyšení dítěte prostřednictvím soudního znalce

Rozhodčí Smyslem posudku by mělo být pomoci zjistit zájem dítěte. Na základě pohovoru může být také zjištěno přání dítěte. Soud ve věci péče soudu o nezletilé však nařizuje zpracování znaleckého posudku především ke zjištění vztahu mezi rodiči a dítětem a mezi rodiči navzájem. Soudce se prostřednictvím soudního znalce obvykle snaží zjistit, který z rodičů je schopen dítěti

---

¹⁴³ WESTPHALOVÁ, Lenka. Opatrovnictví dítěte (§ 943). In: HRUSÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník...*, s. 852.

¹⁴⁴ ČAMDŽÍCOVÁ, Sabina. Právo dítěte být slyšeno jako základní participační právo. *Časopis pro právní vědu a praxi* [online], 2021, roč. 29, č. 1 [cit. 5. listopadu 2023], s. 150. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/14016/11964>.

¹⁴⁵ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Možnosti aktivního zapojení dítěte do řízení. *Právní rozhledy* [online databáze], 2018, roč. 26, č. 8, [cit. 20. listopadu]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://www.beck-online.cz).

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ KANCELÁŘ VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV. *Závěrečné stanovisko s návrhem opatření k nápravě ve věci výkonu kolizního opatrovnictví Adama A., nar. xxx 2016* [online]. ochrance.cz, 21. února 2023 [cit. 23. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/4684-22-VOP-BJ-ZSO%20final.pdf>.

nabídnout vhodnější výchovné prostředí. Soudní znalec za účelem vypracování posudku provádí pohovor.¹⁴⁸

Znalecký posudek nemá větší důkazní sílu než jakýkoliv jiný důkaz. Je potřeba hodnotit jej pečlivě a v kontextu všech dalších zjištění.¹⁴⁹ Ústavní soud uvedl, že „soudy musí pracovat se snahou o individuální přístup ke každému jednotlivému případu, a nikoliv naprosto nekriticky přejímat závěry znaleckých posudků, v nichž jsou mnohdy formulovány odpovědi na dotazy soudů, které překračují meze odborného posouzení a zasahují přímo do rozhodování soudů tím, že dávají přímý návod, jak má soud ve věci rozhodnout.“¹⁵⁰ Upozornil tak na to, že přijaté rozhodnutí musí být odůvodněným rozhodnutím soudu a nikoliv soudního znalce.¹⁵¹

Využití znaleckého posudku znamená prodloužení doby řízení. Přitom povinností soudu ve věcech péče soudu o nezletilé je rozhodnout v těchto věcech co nejrychleji.¹⁵² K tomuto Ústavní soud schválil postup obecného soudu, když zbytečně nezadal vypracování znaleckého posudku v případě, kdy součástí dokazování byl i provedený rozhovor s dítětem. Nařízení znaleckého posudku by v takovém případě bylo pro dítě náročné na čas a mohlo by jej zbytečně zatěžovat.¹⁵³

---

¹⁴⁸ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Možnosti aktivního zapojení dítěte do řízení. *Právní rozhledy* [online databáze], 2018, roč. 26, č. 8, [cit. 20. listopadu]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁴⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 29. října 2019, sp. zn. III. ÚS 2396/19, bod 18.

¹⁵⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2007, sp. zn. II. ÚS 2630/07.

¹⁵¹ Shodně nález ÚS sp. zn. I. ÚS 3522/22

¹⁵² Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, § 471 odst. 2.

¹⁵³ Nález Ústavního soudu ze dne 28. června 2022, sp. zn. IV. ÚS 699/22, bod 20.

4 Rodinná mediace jako nástroj zjišťování názoru dítěte?

Poslední kapitola se snaží nastínit potenciál rodinné mediace jako prostředku sloužícího k uplatnění procesních práv dítěte podílet se na rozhodování. Otázkou je, zda má rodinná mediace sloužit jako nástroj pro zjišťování názoru dítěte na skutečnosti, jež se bezprostředně dotýkají jeho zájmů. To, že se rodiče při vzájemném sporu nerozhodnou řešit své neshody soudní cestou, by v žádném případě nemělo omezit participační práva dítěte. Jedna z podkapitol se proto specializuje na zapojování dětí do rodinné mediace. Druhá část kapitoly je namířena konkrétně na postavení rodinné mediace v kontextu problematického ustanovení § 474 ZŘS, které podle svého znění vkládá do rukou soudu možnost nařídit účastníkům soudního řízení ve věcech péče soudu o nezletilé účast na mediačním jednání. Čímž navazuje rodinnou mediaci na soudní řízení.

4.1 Dítě jako účastník rodinné mediace

V kapitole 1.4.1. byli představeni účastníci rodinné mediace, mezi nimiž mohou být i konfliktem přímo dotčené nezletilé děti. Konflikty v rodině nejčastěji vyvolané rozvodem nebo rozchodem rodičů, bývají pro dítě velmi stresující a emotivní záležitostí. Rodiče by měli k celé situaci přistupovat zodpovědně, a ačkoliv se to zdá být těžké, měli by o nastalých změnách informovat své dítě. Je potřeba, aby obeznámili dítě s realitou, a přitom postupovali citlivě, šetrně a informace podávali úměrně věku dítěte. Je snad možné se shodnout, že nejdůležitějším bodem při oznamování skutečností dítěti je vyhnout se propírání detailních vztahových křivd, které rodiče-partneři v souvislosti s rozvodem či rozchodem pocítují a prožívají. Pro dítě je podstatné to, jaké důsledky z toho vyplývají pro něj, není vhodné jej zbytečně zatěžovat nepříjemnými detaily z oblasti partnerského soužití.

Mezi odbornou veřejností se objevují názory, že na dítě, které je dotčeno konfliktem rodičů by se nemělo pohlížet jako na zranitelné jedince, ale spíše jako na subjekty mající specifický vliv na rozhodovací procesy. Dítě, kterému je poskytnuta příležitost vyjádřit vlastní názor a podílet se na rozhodování, si díky tomu uvědomuje svou důležitost, neboť je součástí hledání řešení, které má možnost svým názorem ovlivnit. Tím také narůstá jeho sebedůvěra. Z výzkumu také vyplývá, že dítě je pozorovatel a spolehlivý svědek událostí. Může tudíž vlastním sdělením přispět k tvorbě rozhodnutí.¹⁵⁴

I zde platí, že se rozumová vyspělost každého dítěte musí posuzovat individuálně, ovšem mezi mediátory panuje obecná shoda o zapojování dětí ve věku od pěti či šesti let, přičemž v České republice se spíše přiklání k hranici právě šesti let. Předpokládá se, že dítě je v tomto věku již dostatečně rozumově vyvinuté na to, aby dokázalo samo sebe vnímat jako jedince s individuálními

---

¹⁵⁴ HOLÁ, Lenka. In: HOLÁ, Lenka a kol. *Rodinná mediace...*, s. 150-151.

potřebami, tyto potřeby rozpoznat a sdělit je. Také se předpokládá, že v tomto věku již je schopné spolupráce při rodinné mediaci.¹⁵⁵

Něco úplně jiného je situace, kdy se rodinný konflikt bude týkat například emancipace dítěte, kdy je dítě v postavení jedné ze stran konfliktu. V takovém případě je účast dítěte na rodinné mediaci nezbytná, stejně jako jeho právo vyjádřit vlastní názor a podílet se na spolurozhodování. Vyjádření vlastního názoru dítěte je naprosto stěžejní, neboť dítě je stranou konfliktu, a proto se bude velkou měrou podílet i na stanovení obsahu případné závěrečné dohody. Účast dítěte jako strany konfliktu je však méně častou záležitostí a spíše se nachází v postavení subjektu dotčeného konfliktem rodičů.¹⁵⁶

4.2 Zapojování dítěte do rodinné mediace

ÚmPrD hovoří ohledně participačních práv dítěte široce a ukládá státům povinnost zabezpečit, aby dítě mohlo přijímat informace a vyjadřovat své názory svobodně ve všech záležitostech, které se jej dotýkají.¹⁵⁷ Vedle participace dítěte na rozhodovacím procesu v rámci soudního řízení, může být dítě aktivně zapojeno i do smírného řešení rodinných konfliktů v podobě rodinné mediace. I tomto případě musí být dítěti umožněno realizovat jeho participační práva. Podle Výboru OSN pro práva dítěte slouží dětem participační práva během všech řízení, na kterých se dítě podílí. Tudíž jejich uplatňování není omezeno pouze na řízení před soudem, ale díky tomuto komentáři je zřejmé, že se jejich uplatnění vztahuje i na alternativní metody řešení sporů, tedy i na rodinnou mediaci.¹⁵⁸

Účast dítěte na rodinné mediaci není předmětem úpravy žádného právního předpisu. Se způsobem, jak dítě zapojit a dostát tak realizaci jeho participačních práv i v případě řešení sporu metodou mediace, si mediátoři musí poradit při výkonu své činnosti sami. Lze konstatovat, že chybějící právní úprava týkající se zapojování dítěte do rodinné mediace, nemusí být na škodu. Jako vhodnější se jeví právě to, když vodítka, jak postupovat v případě účasti dítěte, vypracují praktikující odborníci z řad mediátorů, kteří zkušenosti získávají přímo ze své praxe. Nejlépe pokud by postupy byly sestavené i například ve spolupráci s odborníky na dětskou psychologii, neboť mediace je toliko institutem multidisciplinárním.

---

¹⁵⁵ BRZOBOHATÝ, Robin, CIRBUSOVÁ, Martina. Participace dítěte v mediaci pohledem dětí, rodičů a profesionálů. In: SVEHLÁKOVÁ, Bronislava. *Mediátor ako súčasť interdisciplinárnej spolupráce pri riešení rodinných sporov II*. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2020, s. 92-93.

¹⁵⁶ KOVÁČOVÁ, Anna, SPÁČIL, Ondřej. In: HOLÁ, Lenka. *Rodinná mediace...*, s. 156-157.

¹⁵⁷ Úmluva o právech dítěte (Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.), čl. 12.

¹⁵⁸ Výbor OSN pro práva dítěte. *Všeobecný komentář č. 12, CRC/C/GC/12* ze dne 1. července 2009 [online]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rlp/vybory/pro-prava-dite/Preklady-dokumentu-OSN.pdf>

Specifickým principem rodinné mediace je zájem dítěte. Pokaždé, kdy je účastníkem rodinné mediace dítě, by tedy mělo být zjišťováno, co je v jeho zájmu a jaké jsou jeho potřeby.¹⁵⁹ Smyslem zapojení dítěte do rodinné mediace by mělo být informovat dítě a pokud si to bude přát, umožnit mu se k situaci vyjádřit a zapojit ho do dění v kontextu čl. 5 a čl. 12 ÚmPrD, které ukazují na autonomii dítěte a zaručují pro něj právo podílet se na rozhodování o věcech, které se jej dotýkají.

S tímto pojetím se ale poněkud rozchází myšlenka uvedená v Etickém kodexu zapsaných mediátorů vydaným Ministerstvem spravedlnosti České republiky. K zapojování dětí do rodinné mediace uvádí, že to je možné „*jedině po zjištění zájmu o účast dítěte u všech stran konfliktu, udělení jejich souhlasu s touto účastí, udělení souhlasu zákonných zástupců dítěte či jeho opatrovníka, po odborném zhodnocení mediátorem a po seznámení se s potřebami dítěte ze strany mediátora i stran konfliktu. I při splnění všech uvedených podmínek je účast dítěte možná jen ve výjimečných případech a výlučně jen za účelem zjištění názoru dítěte.*“¹⁶⁰ Z poslední uvedené věty lze dovodit, že Ministerstvo spravedlnosti rozhodně není zastáncem participace dětí na rodinné mediaci a jejich zapojování nedoporučuje. V případě, že k zapojení dojde, klade důraz na to, aby tak bylo činěno čistě za účelem pouhého zjištění názoru dítěte, čímž popírá další možnou účast dítěte na mediaci.

Je pravidlem, že jednotlivá mediační centra poskytují dopředu svým klientům potřebné informace o významu i průběhu mediace. Individuálně mívají sestavený i způsob a podmínky, za jakých lze přizvat dítě na rodinnou mediaci. Mediátoři také vyžadují souhlas rodičů se zapojením dítěte. Jelikož je mediace dobrovolným procesem, je logicky zapotřebí, aby se chtělo účastnit i samo dítě. Z toho důvodu i přes souhlas rodičů se zapojením, nelze dítě nutit k jakémukoliv vyjádření.¹⁶¹

Není pochyb o tom, že dítě může být součástí dění na rodinné mediaci. Otázkou zůstává, ve který moment a jakým způsobem přistoupit k jeho zapojování. V české republice chybí zpracované standardy mediátorů, které by upravovaly postup při zapojování dítěte do rodinné mediace.¹⁶² Je tak zatím stále na každém mediačním centru, aby si podmínky stanovilo samo. Například mediační centrum v Olomouci si jako podmínku přizvání dítěte k účasti na rodinné mediaci klade oddělenou schůzku s dítětem za přítomnosti sociálního pracovníka. Podstatou setkání je seznámit dítě se situací a vysvětlit mu význam mediace. Jedná se tak o nepřímé zapojení dítěte do rodinné mediace, neboť pohovor s dítětem vede sociální pracovník a nikoliv mediátor.¹⁶³

---

¹⁵⁹ HOLÁ, Lenka. In: HOLÁ, Lenka a kol. *Rodinná mediace...*, s. 150.

¹⁶⁰ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Etický kodex zapsaných mediátorů* [online]. Bod 3.1 [cit. 25. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://mediace.justice.cz/wp-content/uploads/2023/06/Eticky-kodex-zapsanych-mediatoru.pdf>.

¹⁶¹ KOVÁČOVÁ, Anna. SPÁČIL, Ondřej. In: HOLÁ, Lenka a kol. *Rodinná mediace...*, s. 165.

¹⁶² WESTPHALOVÁ, Lenka, HOLÁ, Lenka. Zapojování dětí do rozhodování ve věcech, které se jich týkají, v kontextu rodinné mediace. *Právní rozhledy* [online databáze], 2019, roč. 27, č. 13-14 [cit. 25. listopadu 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹⁶³ POLÁKOVÁ, Lenka. Praxe Mediačního centra Olomouc – zapojování dětí do mediace. In: BRZOBOHATÝ, Robin (ed). *Zapojení dětí do mimosoudních rozhodovacích procesů*. Sborník příspěvků z mezinárodní konference, Brno, 21. – 22. května 2018. Brno: Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, 2019, s. 68-69 [cit. 25. listopadu 2023]. Dostupné

Mediační centrum v Brně pak k zapojování dítěte do rodinné mediace postupuje podle tzv. Child-inclusive practice (CIP), jehož cílem je vytvořit takové prostředí, ve kterém mohou rodiče za přítomnosti svých dětí zvažovat jejich potřeby. Model se zaměřuje primárně na emocionální ukotvení a psychickou pohodu dítěte po rozpadu rodiny. Umožňuje dítěti ovlivnit svou vlastní budoucnost. Za tím účelem je každému dítěti, které se účastní rodinné mediace přidělen tzv. dětský specialista. Dítěti je nabídnuto zapojit se do mediace nepřímo, kdy úkolem dětského specialisty je předávat rodičům zpětnou vazbu ohledně prožívání, vnímání a vývojových rizik dítěte v souvislosti s rozpadem rodiny. Také se ale dítě do rodinné mediace může zapojit přímo, kdy dětský specialista taktéž předává rodičům zpětnou vazbu, ale současně si dítě přeje se mediace účastnit osobně.¹⁶⁴

Další možný způsob, jak lze přistupovat k zapojování dítěte je tzv. model Barn i mekling (BIM). Ten umožňuje dítěti přístup k mediaci čistě s ohledem na uplatnění jeho práv v čl. 12 ÚmPrD.¹⁶⁵ Předním hlediskem už není úmysl stabilizovat emocionální a psychickou stránku dítěte, jak je tomu u předchozího modelu. Tento způsob byl představen na základě výzkumu, který provedli Thörnblad a Strandbu na 250 mediacích. Bylo prokázáno, že pokud dostane dítě možnost se na mediaci vyjádřit, většinou svou příležitost promění. Ze všech 250 zkoumaných mediací byly pouze tři případy, kdy dítě odmítlo svým rodičům zanechat vzkaz.¹⁶⁶ Tento model však nepočítá s přímým zapojením dítěte do mediačního jednání mezi rodiče. Dítě se tedy nepodílí na rozhodování společně s rodiči. Základem je rozhovor mezi mediátorem a dítětem, z čehož je zpracovaný výstup, který následně poslouží jako podklad pro mediační jednání. Po skončení mediace mediátor opět přistoupí k účasti dítěte a tam jej seznámí s výslednou podobou dohody rodičů.¹⁶⁷

K těmto metodám, které se v zapojování dítěte do rodinné mediace liší především v přímém a nepřímém zapojení, přičemž obě jsou založené na tezi práva dítěte na participaci, lze poznamenat, že obě jsou přínosem k osvětě zapojení dítěte do mediace. Tak jak jsou koncipovány, by oba způsoby mohly najít využití podle povahy rodinněprávního konfliktu včetně ohledu na stupeň vyostřených vztahů mezi stranami konfliktu. Bylo by tak na řádné úvaze mediátora po seznámení se s klienty, který model zapojení dítěte by v konkrétním případě byl vhodnější.

---

z:

https://www.umpod.cz/documents/35829/42042/sbornik_zapojeni_deti_do_mimosoudnich_rozhodovacich_proc_esu_4_konference.pdf/9aab1d24-e00b-506a-6dc6-3ea5239bb854?t=1636226172020.

¹⁶⁴ CIRBUSOVÁ, Martina. *Kodex etiky a dobré praxe mediačního centra Brno* [online]. css.brno.cz, 10. ledna 2020 [cit. 25. listopadu 2023]. Dostupné z: https://css.brno.cz/getmedia/a6b55e84-9079-4775-a8e4-1a810e46b158/652-Kodex-etiky-a-dobre-praxe-mediacniho-centra-Brno_2021.pdf.aspx.

¹⁶⁵ THÖRNBLAD, Renee, STRANDBU, Astrid. The Involvement of Children in the Process of Mandatory Family Mediation. In: NYLUND Anna (Eds.) *Nordic Mediation Research*. Cham: Springer, 2018, s 187.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 195.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 206.

Autorka Holá ve své publikaci zastává názor, že pokud k zapojení dítěte dojde, je důležité mít na paměti, že dítě může svým vhladem přispět k nalezení optimálního řešení v jeho zájmu. Těžko totiž hledat východisko, které nejlépe odpovídá potřebám dítěte, když rodiče zodpovědní za rozhodnutí tyto potřeby neznají. Dítě by však k rodinné mediaci mělo být přizváno až ve chvíli, kdy vztahy mezi rodiči nejsou tolik vypjaté, a naopak jsou již schopni se ubírat směrem k dohodě o možných konstruktivních řešeních konfliktu.¹⁶⁸

Právo dítěte vyjádřit vlastní názor je častokrát spojováno se zjištěním názoru dítěte soudcem v soudním řízení. V soudním řízení má být dítěti umožněno sdělit svůj názor a povinností soudu je tento názor zohlednit a přijmout rozhodnutí, které bude v nejlepším zájmu dítěte. Ovšem z povahy civilního procesu se dítěti další možnost realizace v procesu rozhodování netýká. Lze ale předpokládat, že v rámci rodinné mediaci může mít účast dítěte podstatně větší potenciál.

Od dítěte se i zde očekává, že sdělí vlastní názor a vyjádří postoj, který zaujímá k věci, jež je předmětem jednání na rodinné mediaci. Mediaci však dává mnohem větší prostor pro komunikaci mezi stranami a má pobízet k hledání vlastního řešení, na jakém se strany shodnou. Právě proto se lze domnívat, že i účast dítěte, samozřejmě přiměřeně k jeho věku a rozumové vyspělosti, může nemalou měrou přispět a nalezení optimálního řešení nastalé situace. Za správnou může být označena teze, že rodinná mediaci by měla pomáhat rodinám, tedy jak rodičům, tak i dětem.¹⁶⁹

4.3 Problematické aspekty postupu soudu podle § 474 odst. 1 ZŘS

Předmětné ustanovení bylo již jednou zmíněno v kapitole 1.3 v souvislosti s právní úpravou mediaci. Zákonodárce v daném ustanovení říká, že soud může v rámci řízení ve věcech péče soudu o nezletilé uložit rodičům účast na „*mediačním jednání*“. V kapitole 1.4 byl objasněn význam rodinné mediaci jako specifické formy mediaci zaměřující se na řešení rodinněprávních konfliktů. Pokud tedy soudce postupuje podle § 474 odst. 1 ZŘS, nařizuje tak rodičům účast na jednání v rámci rodinné mediaci. Úkolem je poukázat na úskalí, jež v sobě zračí jak znění daného ustanovení, tak i postup soudu při jeho aplikaci.

V jedné z monografií je možné se setkat s kladným hodnocením daného ustanovení, jež je tak hodnoceno z hlediska úpravy povinnosti soudu vést rodiče k nalezení smírného řešení za účelem ochrany zájmu dítěte. Kováčová oceňuje, že soud má na výběr zvolit nejvhodnější postup na základě okolností konkrétního případu. Na výběr má soud z možností nařídít účast rodičům na mimosoudním smírčím jednání, mediačním jednáním, rodinné terapii nebo také může nařídít

¹⁶⁸ HOLÁ, Lenka. *Mediaci v teorii...*, s. 195.

¹⁶⁹ BRZOBOHATÝ, Robin, CIRBUSOVÁ, Martina. Participace dítěte v mediaci pohledem dětí, rodičů a profesionálů. In: SVEHLÁKOVÁ, Bronislava. *Mediátor ako súčasť interdisciplinárnej spolupráce...*, s. 126.

setkání s odborníkem v oboru pedopsychologie. K tomu dále autorka uvádí, že časové rozmezí 3 měsíců je již delší úsek, než je stanoven pro setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu 3 hodin, což zvyšuje šance, že se řešení konfliktu začne vyvíjet a nebude stagnovat. V poslední řadě poznamenává, že strany sporu nelze nutit v pokračování v mediaci, přesto však za dobu tří měsíců mají šanci se dostatečně seznámit s alternativní cestou pro řešení sporu, tedy rodinnou mediací.¹⁷⁰ Autorka v tomto případě považuje mediaci v kontextu výše uvedeného za soudem nařízenou mediací.¹⁷¹ S tímto názorem se bohužel v celé jeho šíři nelze ztotožnit. Je možné ocenit příležitost informovat účastníky o jiných metodách řešení sporu, avšak nelze souhlasit s povahou nařízené mediace, neboť taková forma mediace v České republice neexistuje a upravená je jen mediace dobrovolná.

Další názory na znění § 474 odst. 1 ZŘS již však vyznívají o něco kritičtěji. Márová upozorňuje na potřeba poukázat na výkladové nejasnosti, které v důsledku nešťastné formulace v zákoně mohou vést k nesprávné interpretaci ustanovení. Tak jak je napsáno, vyvolává představu, že předseda senátu může účastníkům řízení ve věcech péče soudu o nezletilé mediaci nařídít. Takový výklad by však podle Márové zcela zjevně odporoval principům mediace, zejména principu dobrovolnosti. Při výkladu tohoto ustanovení tedy radí postupovat za pomoci teleologického výkladu, který zkoumá smysl a účel dané normy, a zároveň v souladu s principem dobrovolnosti na účasti mediaci.¹⁷² Předmětné ustanovení je proto nutné vykládat ve smyslu § 100 odst. 2 OSŘ, tedy opět jen jako možnost soudu nařídít pouze první setkání se zapsaným mediátorem, nikoliv účast na mediálním jednání v rozsahu až 3 měsíců.¹⁷³ Ke stejnému závěru došli i autoři Charvát a Trávníková, kteří uvádí, že pro zachování respektu k principům mediace je teleologický výklad § 474 odst. 1 ZŘS tím jediným smysluplným a rodičům nelze nařídít nic víc než účast na prvním setkání se zapsaným mediátorem, jak stanovuje § 100 odst. 2 OSŘ.¹⁷⁴

Nejasností, které s sebou přineslo diskutované ustanovení v ZŘS, zaregistrovalo i Ministerstvo spravedlnosti ČR. Bylo proto vydáno výkladové stanovisko, kde říká, že „*mediální jednání*“ je nutné chápat ve smyslu nařízeného prvního setkání podle § 100 odst. 2 OSŘ. Podotýká také, že: „*Pojmy jako je „nařízená“ mediace (ve smyslu mediace nařízené soudem) či „povinná“ mediace (ve smyslu mediace, která musí být zahájena ex lege před zahájením samotného soudního řízení, nikoliv na základě rozhodnutí soudu) český právní řád nezná.*“⁴⁷⁵ V návaznosti na to bylo vydáno ještě zvlášť další výkladové

¹⁷⁰ KOVÁČOVÁ, Anna. In: HOLÁ, Lenka. a kol. *Rodinná mediace...*, s. 89.

¹⁷¹ Tamtéž.

¹⁷² MÁROVÁ, Anna. První setkání se zapsaným mediátorem – nedílná součást českého právního řádu. In: HOLÁ, Lenka a kol. *Právní a sociální aspekty...*, s. 102-104.

¹⁷³ Tamtéž, s. 103-104.

¹⁷⁴ Tamtéž, 102-103.

¹⁷⁵ Pracovní skupina k mediaci. *Stanovisko k obsahu nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem* [online]. justice.cz, 21. května 2019, III. část, bod I. a VII. [cit. 17. září 2023]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/vykladova->

stanovisko speciálně k § 474 odst. 1 ZŘS. „*Mediace (i rodinná mediace) je vždy dobrovolná - její započítí je založeno vždy a pouze na vůli stran, a nemůže být proto nařízena soudem. Soud má v této souvislosti pro vedení řízení k dispozici jediný procesní nástroj a tím je institut nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem.*“¹⁷⁶

Stejný názor na věc jako Márová, a jaký je prezentovaný ve výkladovém stanovisku, zastávají i autorky Westphalová s Šínovou. I přes výkladové stanovisko a odborné názory v právní teorii i praxi, přistupují soudy i nadále k nařízení mediačních jednání a v souvislosti s tím také přerušují soudní řízení na dobu až tři měsíců, přestože o přerušování řízení už § 474 nehovoří. Soudy svůj postup odůvodňují tím, že výkladové stanovisko pracovní skupiny k mediaci má toliko doporučující charakter a není nikterak závazné.¹⁷⁷

Otázkou zůstává, proč se soudy k takovému postupu uchylují i přes jasně vyložená stanoviska. Soudce je schopný na základě § 474 odst. 1 nařídit například šest setkání s mediátorem v rozsahu tří hodin. Ani to však pro účastníky nemusí znamenat změnu způsobu řešení. Není výjimkou, že se účastníci nedovedou dohodnout a vrátí a zpět k soudnímu řízení.¹⁷⁸ Zde soudní postup naráží na další problém. Přestože není možné u rodičů vynucovat iniciativu a ochotu dohodnout se, může být přístup a postoj rodiče následně zohledněn při rozhodování soudu o věci samé.¹⁷⁹ V praxi se následně dochází k tomu, že soudce po mediátorovi požaduje informace o jednání stran v mediaci, což je ale v rozporu s povinností mlčenlivosti mediátora.¹⁸⁰

Lze se domnívat že se jedná o zažitou zkušenost soudců požadovat poskytnutí informací o průběhu mediace. Tato soudní praktika má původ v době před přijetím zákona o mediaci. Před ním byla možnost přerušit soudní řízení a nařídit účastníkům soudního řízení účast na mediačním jednání. S tím se pojil i nutný souhlas účastníků s tím, aby soud mohl od mediátora¹⁸¹ vyžadovat

---

[stanoviska-a-cinnost-pracovni-skupiny-k-mediaci1?clanek=vykladove-stanovisko-k-obsahu-narizeneho-prvniho-setkani-se-zapsanym-mediatorom.](#)

¹⁷⁶ Pracovní skupina k mediaci. *Stanovisko k aplikaci ust. § 474 odst. 1 z.ř.s* [online]. justice.cz, 9. prosince 2019, II. část, bod II. [cit. 17. září 2023]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/vykladova-stanoviska-a-cinnost-pracovni-skupiny-k-mediaci1?clanek=vykladove-stanovisko-k-ust-474-odst-1-z-r-s->

¹⁷⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka. K možnosti soudu nařídit účast na mimosoudních postupech podle § 474 ZŘS, a to i v kontextu rozhodnutí KS v Hradci Králové. *Právní rozhledy* [online databáze], 2020, roč. 27, č. 23-24 [cit. 18. září 2023]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](#).

¹⁷⁸ PORTEŠOVÁ, Veronika. *Problematické aspekty právní úpravy v občanském soudním řádu a v zákoně o zvláštních řízeních soudních* [online]. [mediace.cz](#), 20. února 2018 [cit. 26. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.mediace.cz/cs/a/problematicke-aspekty-pravni-upravy-v-obcanskem-soudnim-radu-a-v-zakone-o-zvlastnich-rizenich-soudnich>.

¹⁷⁹ HROMADA, Miroslav. § 474 (Úkoly soudu při péči o nezletilé). In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář* [online databáze]. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020, [cit. 26. listopadu 2023]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](#)

¹⁸⁰ PORTEŠOVÁ, Veronika. *Problematické aspekty právní úpravy v občanském soudním řádu a v zákoně o zvláštních řízeních soudních* [online]. [mediace.cz](#), 20. února 2018 [cit. 26. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.mediace.cz/cs/a/problematicke-aspekty-pravni-upravy-v-obcanskem-soudnim-radu-a-v-zakone-o-zvlastnich-rizenich-soudnich>.

¹⁸¹ V případě tohoto odstavce se mediátorem nemá na mysli zapsaný mediátor podle zákona o mediaci.

poskytnutí informací o průběhu mediace.¹⁸² Mediáci si tak tedy účastníci nemuseli hradit, avšak na druhou stranu museli souhlasit, že mediátor bude moct sdělit soudu informace o průběhu mediace.

To potvrzuje i fakt, že se soudy i v době existence zákona o mediaci uchylují k nařizování mediačních jednání u rodin, jež řeší vzniklý rodičovský konflikt v souvislosti s rozpadem vztahu, v centrech, která poskytují mediaci podle zákona o sociálních službách. Mediace se zde ukrývá pod sociálně aktivizační službou pro rodiny s dětmi. Tyto služby jsou rodinám poskytovány bezplatně. Služby poskytované zákonem jsou však určeny fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci.¹⁸³ Mediační jednání jsou však v rámci citovaného zákona často nařizována soudně i u rodin, kde vymezení nepříznivé sociální situace není jejich případ. Mediačním centrem je tímto prakticky uložena povinnost účastníky přijmout, přestože ve skutečnosti jim takto služba není určena.¹⁸⁴ Příležitost jim k tomu opět poskytuje znění zákona, které takto dává příležitost nařídit mediaci i u mediátorů, kteří nejsou zapsanými mediátory podle zákona o mediaci. Na mediátory, kteří nejsou zapsaní v seznamu mediátorů se povinnost mlčenlivosti podle zákona o mediaci nevztahuje.

K tomuto lze ještě dodat, že soudce se k informacím z mediace může za současné právní úpravy dostat i skrze strany sporu, které se vrátí k soudnímu řízení. Zákon o mediaci upravuje povinnost mlčenlivosti pouze pro mediátora. To je v důvodové zprávě vysvětleno tak, že jde o vůli zákonodárce, který se nepřiklonil k většinovému názoru a nestanovil povinnost mlčenlivosti i pro strany konfliktu. Dodává ale, že povinnost mlčenlivost a následky za porušení mlčenlivosti si strany sporu mohou mezi sebou sjednat samy. Doporučuje tak učinit ve smlouvě o provedení mediace. Stranám sporu pak v první řadě nesmí být znemožněno domáhat se svého práva u soudu. Což by podle soudců mohlo nastat v případě, že byl jejich povinnost mlčenlivosti byla stanovena zákonem, a u soudu by následně nemohli sdělit potřebné informace.¹⁸⁵

V návaznosti na výše uvedené, je navrhováno, aby de lege ferenda došlo k úpravě terminologie v ZŘS z „*mediačního jednání*“ na „*první setkání se zapsaným mediátorem*“. Za účelem zamezení možnosti soudu nařídit účast na mediaci.¹⁸⁶ Na tom se kromě první citované autorky shodují všichni ostatní jmenovaní autoři. Na základě zhodnocení právní úpravy, doporučených

---

¹⁸² WESTPHALOVÁ, Lenka, SPÁČIL, Ondřej, HRUŠÁKOVÁ, Milana. Legislativní možnosti a meze mediace konfliktu v rodinněprávních vztazích. In: HOLÁ, Lenka a kol. *Mediace a možnosti...*, s. 111.

¹⁸³ Nepříznivou sociální situaci definuje zákon o sociálních službách v § 3 písm. b) jako „*oslabení nebo ztráta schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, obrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby nebo z jiných závažných důvodů řešit vzniklou situaci tak, aby toto řešení podporovalo sociální začlenění a ochranu před sociálním vyloučením.*“

¹⁸⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka. K možnosti soudu nařídit účast na mimosoudních postupech podle § 474 ZŘS, a to i v kontextu rozhodnutí KS v Hradci Králové. *Právní rozhledy* [online databáze], 2020, roč. 27, č. 23-24 [cit. 18. září 2023]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://beck-online.cz).

¹⁸⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých předpisů (zákon o mediaci) [online]. obecná část, s. 34 [cit. 21. srpna 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=72721&pdf=1>.

¹⁸⁶ MÁROVÁ, Anna. První setkání se zapsaným mediátorem – nedílná součást českého právního řádu. In: HOLÁ, Lenka a kol. *Právní a sociální aspekty...*, s. 104.

výkladů a právním postavení mediace nelze jinak než souhlasit. Současné znění zákona tak nadále nechává v rukou soudu divokou kartu jako možnost nařídít účast na mediačním jednání až na dobu 3 měsíců, přestože takový postup zcela zjevně odporuje zavedeným principům mediace, která je u nás vnímána jako dobrovolný proces.

Diskuse

Tématem diplomové práce bylo uplatňování participačních práv dítěte v soudním řízení a potenciál rodinné mediace posloužit jako nástroj soudu pro zjištění názoru dítěte. Cílem bylo analyzovat možnost využívání rodinné mediace ke slyšení dítěte pro účely soudního řízení. V úvodu diplomové práce proto byla stanovena základní výzkumná otázka, která zněla takto:

Je vhodné a účelné využívat rodinnou mediaci soudy jako nástroj zjišťování názoru dítěte?

Ve světle všech uvedených skutečností v diplomové práci lze konstatovat, že není vhodné ani účelné, aby soud využíval rodinnou mediaci jako nástroj zjišťování názoru dítěte, ačkoliv takovému postupu zřejmě nelze s jistotou zabránit.

Tento výsledek je adekvátní k podmínkám právní úpravy mediace v České republice a k tomu, jakým směrem se ubírají teze o smyslu a významu mediace jako metody pro řešení sporů. Tomuto závěru nahrává i prosazování přímého slyšení dítěte u soudu. Nelze jednoznačně popřít, že za jiných podmínek by odpověď na otázku zněla odlišně.

Základem pro takový závěr jsou v první řadě princip důvěrnosti mediace a povinnost mlčenlivosti mediátora, které indikují nevhodnost požadovat poskytnutí informací o průběhu mediace, včetně zjištěného stanoviska dítěte. Dalším pádným důvodem je v návaznosti na rozbor participačních práv dítěte to, že odpovědným za naplnění práva na spravedlivý proces je soud. V rámci toho je jeho povinností umožnit dítěti realizaci jeho participačních práv. Tedy informovat dítě o průběhu a vývoji řízení a dát mu příležitost se vyjádřit ke skutečnostech, které se jej dotýkají. Smyslem je pak pro soudce především ucelený obraz, který mu pomůže rozhodnout v nejlepším zájmu dítěte. Dále vyplynulo najevo, že zákonem i judikaturou vyšších soudů je preferovaný způsob pro zjištění názoru dítěte přímé slyšení dítěte soudem. V řádně odůvodněných případech může soud v zájmu dítěte přistoupit ke zprostředkovanému slyšení. Za tím účelem má soud na výběr z dostatku dalších možných variant, jak si názor dítěte ve věci obstarat. Přesto ale soudy v praxi nadužívají zejména OSPOD za účelem slyšení dítěte, ačkoliv by tak soudy mohly učinit i samy. Ani z tohoto důvodu proto není vhodné rozšiřovat výčet možných zprostředkovaných slyšení dítěte o další variantu v podobě rodinné mediace.

Využívat rodinnou mediaci jako soudní nástroj zjišťování názoru dítěte není ve své podstatě ani účelné. Nelze tvrdit, že se mediátor stanoviska dítěte nedopátrá, ale dozajista to není hlavním smyslem jeho činnosti. Mediátor má primárně za úkol připravit prostor pro vzájemnou komunikaci stran sporu a vést je k nalezení dohody. Typickou náplní práce mediátora není specializace na práci v rodinách a s dětmi, jak je tomu například u OSPODu. Také není vyškoleným odborníkem v oboru dětské psychologie nebo sociologie, aby mohl zpracovávat odborné znalecké

posudky a v poslední řadě není ani zákonným zástupcem nebo osobou blízkou dítěti, aby mohl nejlépe vědět, jaké má dítě přání a potřeby.

Jelikož je ale pro diplomovou práci zvolena metoda kritické analýzy, je na místě vypořádat se také s možnými riziky, resp. výhodami i nevýhodami daného soudního postupu, neboť je zřejmé, že stoprocentně jej vyloučit nelze. V důsledku nevhodně zvolené terminologie v § 474 odst. 1 ZŘS, které pro své znění umožňuje soudu nařídít účast na rodinné mediaci, si lze představit, že právě tohle může být skulinou pro daný postup soudu. V případě, že se rodinné mediace zúčastní i dítě a mediátor spolu se stranami sporu tak bude obeznámen s jeho postojem, aniž by se nakonec podařilo dosáhnout dohody, a strany se s věcí vrátí k řízení před soudem, připadá v úvahu, že by si soud s odkazem na kapitolu 4.3 mohl obstarat informace o mediálním jednání.

Jaký přínos může mít pro soud postup podle § 474 odst. 1 ZŘS za účasti dítěte na rodinné mediaci?

Potenciál lze spatřovat v tom, že mediátor spíše nabídne dítěti komfortní prostředí pro vyjádření názoru. Metody zapojování dítěte do rodinné mediace nejčastěji automaticky zahrnují oddělený pohovor, kam je přizván buď sociální pracovník nebo dětský specialista, který ví, jak s dítětem pracovat.

Další výhodou může být to, že v případě nedosažení dohody a vrácení se zpět před soud, může být poskytnutí informací o zjištěném postoji dítěte způsob, jakým se bude dát vyvarovat opětovné konfrontaci dítěte ze strany soudu. A to z toho důvodu, že každé slyšení dítě je spíše stresující záležitost, a také protože dítě už by v takovém případě nemuselo být ochotné spolupracovat, když ví, že jeho předchozí počínání k ničemu nepřispělo, neboť rodiče stejně nedokázali najít společné řešení.

Jaká jsou úskalí využívání rodinné mediace za účelem zjištění názoru dítěte v soudním řízení?

Dítě, stejně jako dospělí, vstupuje do mediace jako do důvěrného prostředí. O tom je také informován, pokud by dítě sdělilo mediátorovi své niterní přání a pocity, přičemž mediátor by je bez souhlasu dítěte poskytl dalším osobám, může to vést k narušení důvěry dítěte k lidem, ale i k soudům a institucím obecně.

Dalším problémem je to, že takový postup zjevně představuje zneužívání rodinné mediace ze strany soudu a podřívá tak celistvost a uznání mediace jako metody určené k řešení sporů od počátku až do konce. Mediace není omezena na řešení jen části konfliktních vztahů. Jejím prostřednictvím může být vyřešen konflikt celý, tak ve se strany dohodnou a konflikt zanikne.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo přinést odpověď na otázku, zda je vhodné a účelné využívat soudy rodinnou mediací za účelem zjištění názoru dítěte. K tomu, aby mohla být otázka zodpovězena bylo nutné seznámit se s významem mediace, a především také s principy, na kterých je vystavěna a její specifitější formou v podobě rodinné mediace. Neméně důležitým bodem byla právní úprava mediace v ČR a její vztah k soudnímu řízení. Dále muselo být v diplomové práci otevřeno téma participačních práv dítěte včetně možností soudu pro zjišťování názoru nezletilého dítěte v řízení před soudem. Poslední důležitou podkladovou oblastí, aby mohlo být odpovězeno na zvolenou otázku, byla možnost zapojování dítěte do rodinné mediace. Tedy uplatnění participačních práv v rámci rodinné mediace.

Po zpracování teoretických východisek a zhodnocení celé práce bylo dospěno k závěru, že ačkoliv rodinná mediace počítá i se zapojováním dítěte do mediačního procesu, není vhodné, aby ji soudy využívaly s úmyslem zjistit názor dítěte ve věci. Proti takovému postupu soudu hovoří zejména princip důvěrnosti mediace a povinnost mediátora zachovávat informace získané v rámci mediace v tajnosti. Další důvod hovořícím proti vyplynul ze zákona i judikatury. Důvodem je upřednostňovaný způsob zjišťování názoru dítěte přímým slyšením dítěte u soudu, aby se tak zamezilo dezinterpretaci sděleného názoru třetí osobou.

V průběhu rozboru dílčích téma vyšlo najevo, že zapojování dětí do rodinné mediace není zatím předmětem uceleného zpracování pokynů, ovšem stále více se dostává do debaty mediátorů. Jednotlivá mediační centra mají přichystané vlastní postupy pro zapojování dětí do rodinné mediace. To lze jednoznačně hodnotit jako pozitivní krok k vizi, že rodinná mediace má sloužit celé rodině a také jako vstřícný krok k naplňování práv dítěte.

Posledním poznatkem budiž poukázáno na problematiku ustanovení § 474 odst. 1 ZŘS, které svým obsahem budí rozruch, neboť na základě čistě jazykového výkladu zakládá soudu možnost nařídít účast na mediaci. Přestože ke znění daného ustanovení zaznívá kritika ze strany odborníků a doporučuje se pro futuro změnit „mediační jednání“ za „první setkání se zapsaným mediátorem“, dodnes k novelizaci nedošlo. Nad rámec uváděného návrhu změny lze podotknout jen to, že kromě této terminologické obměny by de lege ferenda bylo vhodné současně upravit i rozsah doby, na kterou lze účast na prvním setkání se zapsaným mediátorem uložit, a to po vzoru OSŘ v rozsahu 3 hodin.

Pokud závěr této práce přispěje ke zlepšení vztahu soudu k mediaci a poslouží jako doporučení do praxe pro správné a spravedlivé uplatňování participačních práv dítěte ve všech rozhodovacích procesech, tak splnila svůj účel. Zároveň necht' slouží k podpoře šíření povědomí o možnosti využít mediaci pro smírné řešení sporu.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- HOLÁ, Lenka a kol. *Mediace a reflexe jejích aktuálních trendů*. Praha: Leges, 2014, 415 s.
- HOLÁ, Lenka a kol. *Mediace v praxi optikou empirického výzkumu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, 396 s.
- HOLÁ, Lenka a kol. *Právní a sociální aspekty mediace v České republice*. Praha: Wolters Kluwer, 2020, 161 s.
- HOLÁ, Lenka a kol. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014, 256 s.
- HOLÁ, Lenka, HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše. *Mimosoudní metody řešení sporů*. Praha: Leges, 2017, 166 s.
- HOLÁ, Lenka. a kol. *Mediace a možnosti využití v praxi*. Praha: Grada Publishing, 2013, 512 s.
- HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2011, 270 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 398 str.
- CHOLENSKÝ, Robert. *Praktický průvodce mediací podle nové právní úpravy*. Praha: Linde, 2013, 300 s.
- JANOTOVÁ, Magda. *Mediace*. Právo a management. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2014, 152 s.
- PATOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se, aneb Průvodce mediačním procesem*. Praha: Alfom, 2013, 197 s.
- PLAMÍNEK, Jiří. *Mediace: nejúčinnější lék na konflikty*. Praha: Grada Publishing, 2013, 168 s.
- ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozchodu*. Praha: Leges, 2019, 288 s.
- SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 2. vydání. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2009, 463 s.
- ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. Praha: Portál, 2012, 207 str.
- WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Nástroje řešení rodičovských konfliktů*. Praha: Leges, 2021, 336 s.
- WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015, 621 s.

Komentářová literatura

DOLEŽALOVÁ, Martina a kol. *Zákon o mediaci. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013, 345 s.

HRUSÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2020, 1205 s.

Příspěvky ve sborníku

DOLEŽALOVÁ BRZOBOHATÝ, Robin, CIRBUSOVÁ, Martina. Participace dítěte v mediaci pohledem dětí, rodičů a profesionálů. In: ŠVEHLÁKOVÁ, Bronislava (ed.). *Mediátor ako súčasť interdisciplinárnej spolupráce pri riešení rodinných sporov II*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie, Bratislava, 7.-8. února 2020. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, 2020, s. 87-130.

ČIPKOVÁ, Tamara. Participačné práva maloletého dieťaťa v právnej úprave slovenskej republiky. In: ŠÍNOVÁ, Renáta. *Participační práva dítěte v civilním soudním řízení*. Sborník z konference Olomoucký den soukromého práva, Olomouc, 8. února 2019. Olomouc: Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, 2019, s. 16-30.

HOLÁ, Lenka. Úspěšnost smírného řešení rodinných věcí v evropském kontextu. In: ŠÍNOVÁ, Renáta (ed.). *Pocta Milaně Hrušákové*. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 109-121.

POLÁKOVÁ, Lenka. Praxe Mediálního centra Olomouc – zapojování dětí do mediace. In: BRZOBOHATÝ, Robin (ed.). *Zapojení dětí do mimosoudních rozhodovacích procesů*. Sborník příspěvků z mezinárodní konference, Brno, 21.-22. května 2018. Brno: Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, 2019, s. 65-71 [cit. 25 listopadu 2023]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/documents/35829/42042/sbornik_zapojeni_deti_do_mimosoudnich_ozhodovacich_procesu_4_konference.pdf/9aab1d24-e00b-506a-6dc6-3ea5239bb854?t=1636226172020.

SEDLÁČEK, Miroslav. Nad rodinnou mediací. In: ŠÍNOVÁ, Renáta (ed.). *Pocta Milaně Hrušákové*. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 255-263.

THØRNBLAD, Renee, STRANDBU, Astrid. The Involvement of Children in the Process of Mandatory Family Mediation. In: NYLUND Anna (Eds.) *Nordic Mediation Research*. Cham: Springer, 2018, s. 183-208.

Odborné časopisy

HÁJKOVÁ, Šárka. Mediace v kontextu občanského soudního řízení. *Bulletin advokacie* [online], 2013, č. 6, s. 24-26 [cit. 22. srpna 2023]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/komora/bulletin-advokacie/ba_06_2013_web.pdf.

HOLAS, Jan. Limity donucení k využití mediace. *Časopis pro právní vědu a praxi* [online], 2021, roč. 29, č. 2, s. 291-308 [cit. 19. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/14391>.

HORÁČEK, Tomáš. Základní principy mediace (z právního i neprávního pohledu). *Bulletin advokacie* [online], 2013, č. 6, s. 17-21 [cit. 2. září 2023]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/komora/bulletin-advokacie/ba_06_2013_web.pdf.

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Rodinná mediace. *Bulletin advokacie* [online], 2013, č. 6, s. 39-41 [cit. 16. listopadu 2023]. Dostupné z: https://www.cak.cz/assets/komora/bulletin-advokacie/ba_06_2013_web.pdf.

ROGALEWICZOVÁ, Romana. Možnosti aktivního zapojení dítěte do řízení. *Právní rozhledy* [online databáze], 2018, roč. 26, č. 8, [cit. 20. listopadu], s. 267-275. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

HOBLÍKOVÁ, Žaneta, KROPÁČKOVÁ, Jana. Zjišťování názoru dítěte v soudním řízení – mezioborová studie. *Právník* [online], 2019, roč. 158, č. 10 [cit. 4. listopadu 2023], s. 951-970. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2019/10/3.Hobl%C3%ADkov%C3%A1-Krop%C3%A1%C4%8Dkov%C3%A1_951-970_10_2019.pdf.

ČAMDŽÍCOVÁ, Sabina. Právo dítěte být slyšeno jako základní participační právo. *Časopis pro právní vědu a praxi* [online], 2021, roč. 29, č. 1 [cit. 5. listopadu 2023], s. 137-152. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/14016/11964>.

WESTPHALOVÁ, Lenka, ŠÍNOVÁ, Renáta. Nejlepší zájem dítěte. *Právník* [online], 2019, roč. 158, č. 12 [cit. 16. listopadu 2023], s. 1091-1108. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2019/12/2.Westphalov%C3%A1-%C3%ADnov%C3%A1_1091-1108_12_2019.pdf.

ČAMDŽÍCOVÁ, Sabina. Posílení role nezletilého v řízeních péče soudu o nezletilé. *Časopis pro právní vědu a praxi* [online], 2019, roč. 27, č. 2 [cit. 5. září 2023], s. 234-261. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/9431/10728>.

WESTPHALOVÁ, Lenka, HOLÁ, Lenka. Zapojování dětí do rozhodování ve věcech, které se jich týkají, v kontextu rodinné mediace. *Právní rozhledy* [online databáze], 2019, roč. 27, č. 13-14 [cit. 25. listopadu 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka. K možnosti soudu nařídít účast na mimosoudních postupech podle § 474 ZŘS, a to i v kontextu rozhodnutí KS v Hradci Králové. *Právní rozhledy* [online databáze], 2020, roč. 28, č. 23-24 [cit. 18. září 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

Rozhodnutí soudů

Nález Ústavního soudu ze dne 28. června 2022, sp. zn. IV. ÚS 699/22.

Nález Ústavního soudu ze dne 29. října 2019, sp. zn. III. ÚS 2396/19 (N 180/96 SbNU 263).

Nález Ústavního soudu ze dne 9. října 2019, sp. zn. IV. ÚS 1002/19 (N 174/96 SbNU 211).

Nález Ústavního soudu ze dne 8. října 2018, sp. zn. II. ÚS 725/18 (N 165/91 SbNU 61).

Nález Ústavního soudu ze dne 10. dubna 2018, sp. zn. IV. ÚS 827/18 (N 73/89 SbNU 121).

Nález Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15 (N 110/81 SbNU 729).

Nález Ústavního soudu ze dne 26. května 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13 (N 105/73 SbNU 683).

Nález Ústavního soudu ze dne 19. února 2014, sp. zn. I. ÚS 3304/13 (N 18/72 SbNU 217).

Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. listopadu 2010, sp. zn. I. ÚS 2661/10 (N 219/59 SbNU 167).

Nález Ústavního soudu ze dne 13. prosince 2007, sp. zn. II. ÚS 2630/07 (N 224/47 SbNU 941).

Nález Ústavního soudu ze dne 20. února 2007, sp. zn. II. ÚS 568/2006 (N 33/44 SbNU 399).

Právní zdroje

Doporučení Výboru ministrů členským státům Rady Evropy o rodinné mediaci č. R (98) 1 [online]. e-justice.europa.cz [cit. 2. listopadu 2023]. Dostupné z: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016804ee220.

Důvodová zpráva k zákonu č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci) [online], [cit. 21. srpna 2023]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=72721&pdf=1>.

Evropská úmluva o výkonu práv dětí (Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 54/2001 Sb. m. s.).

Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech [online]. eur-lex.europa.eu, [cit. 21. srpna 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32008L0052>.

Úmluva o právech dítěte (Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.).

Úmluva o styku s dětmi (Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb. m. s.).

Výbor OSN pro práva dítěte. Všeobecný komentář č. 12, CRC/C/GC/12, ze dne 1. července 2009 [online]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rlp/vybory/pro-prava-ditete/Preklady-dokumentu-OSN.pdf>.

Zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci), ve znění pozdějších předpisů.

Další internetové zdroje

CIPRÝN, Štěpán. *Výslech dítěte s ohledem na jeho psychický stav* [online]. pravni prostor.cz, 13. září 2021 [cit. 22. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/procesni-pravo/vyslech-ditete-s-ohledem-na-jeho-psychicky-stav>.

CIRBUSOVÁ, Martina. *Kodex etiky a dobré praxe mediálního centra Brno* [online]. css.brno.cz, 10. ledna 2020 [cit. 25. listopadu 2023]. Dostupné z: https://css.brno.cz/getmedia/a6b55e84-9079-4775-a8e4-1a810e46b158/652-Kodex-etiky-a-dobre-praxe-mediacniho-centra-Brno_2021.pdf.aspx.

HOFSCHNEIDEROVÁ, Anna. *O konceptu nejlepšího zájmu dítěte* [online]. epravo.cz, 17. října 2017 [cit. 5. září 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/o-konceptu-nejlepsiho-zajmu-ditete-106509>.

JILEMICKÁ, Jitka. *Mediace – cesta k efektivnímu řešení konfliktu* [online]. amcr.cz, [cit. 29. října 2023]. Dostupné z: <https://www.amcr.cz/mediace-a-facilitace-cesta-k-efektivnimu-reseni-konfliktu.php>.

Kancelář veřejného ochránce práv. *Závěrečné stanovisko s návrhem opatření k nápravě ve věci výkonu kolizního opatrovnictví Adama A., nar. xxxx 2016* [online]. ochrance.cz, 21. února 2023 [cit. 23. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/4684-22-VOP-BJ-ZSO%20final.pdf>.

Kancelář veřejného ochránce práv. *Závěry šetření ochránkyne v oblasti ochrany dětí, mládeže a rodiny* [online]. ochrance.cz, 7. června 2016 [cit. 22. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/aktualne/tiskove-zpravy-2016/zavery-z-setreni-ochrankyne-v-oblasti-ochrany-deti-mladeze-a-rodiny/>.

KARABEC, David. *Mediace jako efektivní způsob řešení sporů* [online]. pravni prostor.cz, 21. května 2020 [cit. 14. srpna 2023]. Dostupné z: <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/procesni-pravo/mediace-jako-efektivni-zpusob-reseni-sporu>.

LANGER PIKALOVÁ, Iva. *Specifika rodinných mediací* [online]. pravni prostor.cz, 7. prosince 2022 [cit. 16. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/procesni-pravo/specifika-rodinnych-mediaci>.

Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Etický kodex zapsaných mediátorů* [online]. mediace.justice.cz, 22. ledna 2021 [cit. 25. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://mediace.justice.cz/wp-content/uploads/2023/06/Etický-kodex-zapsanych-mediatoru.pdf>.

PORTEŠOVÁ, Veronika. *Problematické aspekty právní úpravy v občanském soudním řádu a v zákoně o zvláštních řízeních soudních* [online]. mediace.cz, 20. února 2018 [cit. 26. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.mediace.cz/cs/a/problematicke-aspekty-pravni-upravy-v-obcanskem-soudnim-radu-a-v-zakone-o-zvlastnich-rizenich-soudnich>.

Pracovní skupina k mediaci. *Stanovisko k aplikaci ust. § 474 odst. 1 z.ř.s* [online]. justice.cz, 9. prosince 2019 [cit. 17. září 2023]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/vykladova-stanoviska-a-cinnost-pracovni-skupiny-k-mediaci1?clanek=vykladove-stanovisko-k-ust-474-odst-1-z-r-s->.

Pracovní skupina k mediaci. *Stanovisko k aplikaci ust. § 474 odst. 1 z.ř.s* [online]. justice.cz, 9. prosince 2019 [cit. 17. září 2023]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/vykladova-stanoviska-a-cinnost-pracovni-skupiny-k-mediaci1?clanek=vykladove-stanovisko-k-ust-474-odst-1-z-r-s->.

Pracovní skupina k mediaci. *Stanovisko k obsahu nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem* [online]. justice.cz, 21. května 2019 [cit. 17. září 2023]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/vykladova-stanoviska-a-cinnost-pracovni-skupiny-k-mediaci1?clanek=vykladove-stanovisko-k-obsahu-narizeneho-prvniho-setkani-se-zapsanym-mediatorem>.

Pracovní skupiny k mediaci. *Stanovisko k obsahu nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem* [online]. justice.cz, 21. května 2019 [cit. 17. září 2023]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/vykladova-stanoviska-a-cinnost-pracovni-skupiny-k-mediaci1?clanek=vykladove-stanovisko-k-obsahu-narizeneho-prvniho-setkani-se-zapsanym-mediatorem>.

SVATOŠ, Martin. *Úvod do mediace: ADR aneb mediace a ti druzí* [online]. pravni prostor.cz, 9. září 2015 [cit. 14. srpna 2023]. Dostupné z: <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/procesni-pravo/adr-mediace-a-ti-druzi>.

TOMEŠOVÁ, Jana. *Výslech dítěte v soudním řízení* [online]. pravni prostor.cz, 20. února 2020 [cit. 22. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/vyslech-ditete-v-soudnim-rizeni#link-note-6>.

VRAJÍKOVÁ, Melinda. *Mediace jako forma alternativního řešení sporů v právních předpisech a dokumentech EU* [online]. epravo.cz, 21. dubna 2022 [cit. 21. srpna 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mediace-jako-forma-alternativniho-reseni-sporu-v-pravnich-predpisech-a-dokumentech-eu-114572.html>.

VRAJÍKOVÁ, Melinda. *Mlčenlivost a důvěrnost jako základní zásada mediace* [online]. epravo.cz, 14. listopadu 2019 [cit. 18. listopadu 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mlcenlivost-a-duvernost-jako-zakladni-zasada-mediace-110199.html>.

Jiné zdroje

HOFSCHNEIDEROVÁ, Anna. *Praktický právní průvodce nejlepším zájmem dítěte*. Liga lidských práv, 2016, 107 s.

KRAUS, Jan a kol. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. Praha: Academia, 2005, 879 s.

SILLAMY, Norbert. *Psychologický slovník*. Přeložila Irena STROSSOVÁ. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001, 246 s.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Studijní texty. 3. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, 189 s.

Abstrakt

Povědomí o rodinné mediaci se na území České republiky začíná pomalu rozšiřovat a v souvislosti s tím se do diskuse mezi mediátory dostává otázka zapojování dětí do rodinné mediace. Participační práva dítěte jsou nejčastěji skloňována v souvislosti s postupem soudu při slyšení dítěte za účelem zjištění názoru dítěte v soudním řízení. Diplomová práce se zabývá uplatňováním participačních práv dítěte v rámci civilního soudního řízení a potenciálu rodinné mediace sloužit jako prostředek pro zjištění názoru dítěte.

Za tím účelem je diplomová práce rozčleněna do 4 kapitol a zabývá se podstatou mediace, participačními právy dítěte, včetně jejich uplatňování v soudním řízení. Zabývá se také otázkou zapojování dětí do rodinné mediace a přináší zhodnocení vztahu mezi mediací a soudním řízením podle občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních. Rozbor výše uvedených problematik v kompletu přispěl k objasnění postavení mediace v právním prostředí a smyslu zapojování dítěte do rodinné mediace. Závěr práce přináší poznatek, zda může rodinná mediace za současných podmínek sloužit jako nástroj zjišťování názoru dítěte.

Abstract

Awareness of family mediation is slowly spreading in the Czech Republic and in connection with this, the issue of involving children in family mediation is becoming a topic of discussion among mediators. The child's participation rights are most often mentioned in connection with the court's procedure for hearing the child in order to determine the child's opinion in court proceedings. This thesis examines the application of child participation rights in civil court proceedings and the potential for family mediation to serve as a means of ascertaining the child's views.

To this end, the thesis is divided into 4 chapters and deals with the nature of mediation, the child's participation rights, including their application in court proceedings. It also addresses the issue of children's involvement in family mediation and provides an assessment of the relationship between mediation and court proceedings under the Civil Procedure Code and the Special Court Proceedings Act. The analysis of the above issues in the set has contributed to clarifying the status of mediation in the legal environment and the meaning of child involvement in family mediation. The thesis concludes with an insight into whether family mediation can serve as a tool for ascertaining the child's opinion under current conditions.

Klíčová slova

Mediace, rodinná mediace, participační práva dítěte, zapojení dítěte, nejlepší zájem dítěte, slyšení dítěte, první setkání se zapsaným mediátorem

Keywords

Mediation, family mediation, participatory rights of the child, child inclusion, the best interest of the child, hearing of the child, the first ordered meeting with mediator